

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**15-17 YAŞ ARASI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ANKSİYETE
DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI ANNE-BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeliz ÇOBAN

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Ağustos, 2020

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**15-17 YAŞ ARASI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ANKSİYETE
DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI ANNE-BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Yeliz ÇOBAN
(Y1712.273028)**

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebrail KISA

Ağustos, 2020

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “15-17 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Sosyal Anksiyete Düzeyleri İle Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar olan bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve etik geleneklere aykırı düşecek bir davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Yeliz ÇOBAN

ÖNSÖZ

Tezime başladığım süreçte teşekkür yazımı düşünürken aklımdan bir sürü isim geçmişti. Ama başladığım süreçle şuanki sürecimde çok değişiklikler yaşadım ve ister istemez bu ruhsallığıma ve tezime de yansdı. Başta tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Cebrail Kısa olmak üzere, üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, bana bu süreçte ilham ve destek veren tüm dostlara teşekkürü bir borç bilirim.

Ancak bu tezi; ergenliğini çok kötü yaşayan, yaşamının baharında kaybettiğim ve beni bu süreçte büyük bir acıyla bırakan biricik ablam Deniz'e ithaf etmek istiyorum. Onun anısına binaen, kızım Eylül ve tüm dünya çocuklarının ergenliklerini güzel yaşamasını arzu ediyorum.

Hoşçakal kardeşim DENİZ...

Ağustos, 2020

Yeliz COBAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Alt problemler	1
1.3 Araştırmanın Amaçları	1
1.4 Araştırmanın Önemi	2
1.5 Sınırlılıklar	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN	4
2.1 Kuramsal Açıklamalar.....	4
2.1.1 Ergenlik dönemi ve gelişim özellikleri	4
2.1.2 Anksiyete (Kaygı) tanımı.....	8
2.1.3 Anksiyetenin nedenleri ile ilgili yaklaşımlar	11
2.1.3.1 Psikanalitik yaklaşım	12
2.1.3.2 Bilişsel –davranışçı yaklaşım.....	15
2.1.3.3 Varoluşçu yaklaşım.....	17
2.1.4 Sosyal kaygının tanımı.....	18
2.1.4.1 Sosyal kaygının nedenleri ile ilgili yaklaşımlar	18
2.1.4.2 Sosyal kaygı ile ilgili yurt içinde yapılan araştırmalar.....	24
2.1.4.3 Sosyal kaygı ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar.....	25
2.1.5 Anne-baba tutumları	28
2.1.5.1 Demokratik tutum	29
2.1.5.2 Koruyucu istekçi tutum.....	30
2.1.5.3 Otoriter tutum.....	30
2.1.6 Sosyal kaygıda ailenin rolü	31
3. YÖNTEM.....	34
3.1 Evren ve Örneklem.....	34
3.2 Veri Toplama Aracı.....	34
3.2.1 Ergenler için sosyal kaygı ölçeği	34
3.2.2 Anne baba tutum ölçeği	35
3.2.3 Sosyo demografik bilgi formu	35
3.3 Veri Analizi	36
3.3.1 İstatistiksel değerlendirme:	36
4. BULGULAR.....	37
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
5.1 Sonuç.....	71

5.1.1 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının yaş değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	71
5.1.2 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının cinsiyet değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	71
5.1.3 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne babanın sağ/özü durumu, anne babanın birlikte yaşama durumu, anne ve babanın eğitim durumu değişkenlerine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	72
5.1.4 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının sosyo-ekonomik durum değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	73
5.1.5 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının okul başarı durumu değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	74
5.1.6 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarını arkadaş sayısı değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	74
5.1.7 Ergenlerin sosyal kaygı ölçeği alt boyutları ile ebeveyn tutumları ölçeği alt boyutlarına ilişkin bulgulara yönelik yorumlar	75
5.2 Öneriler	76
KAYNAKLAR	77
EKLER	81
ÖZGEÇMİŞ	87

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Korku, Kaygı ve Fobi.....	10
Çizelge 4.1: Örnekleme İlişkin Demografik Veriler	37
Çizelge 4.2: Ölçeklerimizin Güvenirliğini Gösteren Alfa Cronbach Değerleri	38
Çizelge 4.3: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	39
Çizelge 4.4: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları	41
Çizelge 4.5: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	43
Çizelge 4.6: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Kaçınıcı Çocuk Olma Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları.....	45
Çizelge 4.7: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaşama Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları	47
Çizelge 4.8: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Babanın Yaşama Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları.....	49
Çizelge 4.9: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynin Birlikte Yaşama Durumuna Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları	51
Çizelge 4.10: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynin Sosyo-ekonomik Durum Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	53
Çizelge 4.11: Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi	54
Çizelge 4.12: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	57
Çizelge 4.13: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	59
Çizelge 4.14: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Okul Başarısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları ..	61
Çizelge 4.15: Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi	62
Çizelge 4.16: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Arkadaş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	64
Çizelge 4.17: Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi	65
Çizelge 4.18: Pearson Korelasyon testi	68

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1: Yaş Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeğine İlişkin Bulgular Grafiği.....	41
Şekil 4.2: Cinsiyet Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmaları Grafiği	43
Şekil 4.3: Kardeş Sayısı Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	45
Şekil 4.4: Kaçınıcı Çocuk Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	47
Şekil 4.5: Anne Sağ Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği	49
Şekil 4.6: Baba Sağ/Ölü Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	51
Şekil 4.7: Anne Baba Birlikteliği Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	53
Şekil 4.8: Sosyo Ekonomik Düzey Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	56
Şekil 4.9: Anne Eğitim Durumu Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	59
Şekil 4.10: Baba Eğitim Durumu Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	61
Şekil 4.11: Okul Başarısı Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	63
Şekil 4.12: Arkadaş Sayısı Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği.....	67

15-17 YAŞ ARASI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışma 15-17 yaş arası ergenlik dönemindeki öğrencilerin sosyal anksiyeteleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla taşımaktadır. Bu amaçla öncelikle, ergenlik döneminin fiziksel ve ruhsal olarak ne gibi dönemsel özellikleri içerdiğine değinilmiş ve bu ruhsallığı açıklarken ağırlıklı olarak psikanalitik kuram başta olmak üzere bilişsel-davranışçı ve varoluşçu kuramlardan destek alınmıştır. Sosyal anksiyeteyi daha iyi anlamak adına, anksiyetenin tanımına, farklı ekollerin anksiyeteye yaklaşımına öncelik verilerek sosyal anksiyete ile anne baba tutumları arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın ulaşılabilir evreni olarak Bursa ili Osmangazi ilçesi belirlenmiştir. Örneklem, Süleyman Çelebi Anadolu Lisesinde öğrenim gören 15-17 yaş aralığında 300 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak: öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi için “Sosyo Demografik Bilgi Formu”, öğrencilerin sosyal anksiyetelerinin belirlenmesi için “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği” (ESKÖ), algılanan ebeveyn tutumlarının belirlenmesi için “Anne Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. “Anne Baba Tutum Ölçeği”, “Demokratik Tutum”, “Koruyucu İstekçi Tutum”, “Otoriter Tutum” alt testlerinden oluşmaktadır. ESKÖ, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyuma (G-SKHD), Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyuma (Y-SKHD), alt testlerinden oluşmaktadır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi, alt grup karşılaştırmalarında Tukey çoklu karşılaştırma testi, ikili grupların karşılaştırmasında bağımsız t testi gibi istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre: Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK, G-SKHD ve Y-SKHD puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenirken diğer tutumlarda pozitif korelasyon gözlenmiştir. Cinsiyet değişkenlerinin, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve ESKÖ puanları arasındaki farklılığa bakıldığında; erkek ve kız öğrencilerinin, Demokratik Tutum ve Otoriter Tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmezken ($p>.05$), erkek öğrencilerin Koruyucu-istekçi Tutum puan ortalamaları kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Katılımcıların sosyo-ekonomik durumlarına bakıldığında sosyal kaygı ve ebeveyn tutumlarında farklılaşma görülmüştür. Ayrıca okul başarısı zayıf ve arkadaş sayısı az olan öğrencilerin sosyal kaygı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırma, yurt içi ve yurt dışında yapılan benzer çalışmalarla da desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ergenlik, Anksiyete, Sosyal Anksiyete, Anne Baba Tutumları.*

RESEARCH OF THE CORRELATION BETWEEN THE SOCIAL ANXIETY LEVEL OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE 15-17 AGE RANGE AND THEIR PERCEPTION OF PARENTAL ATTITUDES

ABSTRACT

This study has the aim of analyzing the relationship between the social anxieties of adolescence period students in the 15-17 age range and parental attitudes. For this purpose, primarily, what kind of periodical traits adolescence period includes is mentioned physically and mentally and while explaining this spirituality, support is taken from cognitive-behavioral and existential theories and mainly in particular from psychoanalytic theory. To understand social anxiety better, relationship between social anxiety and parental attitudes is tried to be explained by prioritising the definition of anxiety and approach of different theories to anxiety.

This research is designed according to the correlational survey from quantitative research models. County Osmangazi/BURSA is determined as the availability sampling of the research. Sample consists of 300 high school students in the 15-17 age range who study at Süleyman Çelebi Anatolian High School. As data collection tools: “Socio Demographic Information Form” to determine socio-demographic traits of students, “Social Anxiety for Adolescents” (SAS-A) to determine social anxieties of students, “Parental Attitude Scale” to determine perceived parental attitudes, were used. “Parental Attitude Scale” consists of “Democratic Attitude”, “Protective / Demanding Attitude”, “Authoritarian Attitude” subtests. (SAS-A) consists of Fear of Negative Evaluation (FNE), General Social Avoidance and Distress (SAD-G), Social Avoidance and Distress in New Situations (SAD-N) subtests. Statistical technics such as one-way analysis of variance to analyze the data, Tukey multiple comparison test for subgroup comparisons, independent samples t-test for pairwise comparison were benefited by. According to the research results: Whilst statistically significant negative correlation was observed between Parental Attitude Scale Democratic Attitude scores and Social Anxiety for Adolescents SAS-A, SAD-G and SAD-N; positive correlation was observed for the other attitudes. Considering the score difference between Parental Attitude Scale and SAS-A for gender variables; whereas no statistically significant difference is observed between Democratic Attitude and Authoritarian Attitude score averages of male and female students ($p > .05$), Protective / Demanding Attitude score averages of male students were found statistically significantly higher than the score averages of female students ($p < .05$). Considering the socio-economical status of the participants, differentiation for social anxiety and parental attitudes was observed. Moreover, statistically significant differences were found for the social anxiety scores of the students with lower school success and less number of friends. The research was supported with similar studies that are done within the country and abroad, as well.

Keywords: *Adolescence, Anxiety, Social Anxiety, Parental Attitudes.*

1. GİRİŞ

1.1 Problem

Anksiyete, insan ruhsallığında büyük bir öneme sahip olması nedeniyle, birçok farklı disipline konu olmuştur. Felsefeciler, teologlar ve ruh sağlığı alanında çalışan birçok insan anksiyeteyi anlamaya ve ona çareler bulmaya çalışmıştır. Kökenini yetişkin yaşamdan ziyade, çocukluk ve bebeklik gibi erken dönem yaşantılarından alan ve bir tehlikenin habercisi olarak deneyimlenen anksiyeteyi Kierkegaard; “*ölüme dek süren hastalık*” (akt. Geçtan, 2013 s. 164) olarak tanımlamıştır. Birçok kuramcı tarafından da anksiyete insan yaşamının kaçınılmaz bir parçası olarak görülmüştür (Geçtan, 2013). Sosyalleşmenin ve bireyselleşmenin önem kazandığı ergenlik döneminde yaşanan anksiyete durumları hem bireysel hem de toplumsal bir durum olarak önem arz etmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırmanın temel problemi; “15-17 yaş aralığındaki ergenlerin sosyal anksiyeteleri ile algıladıkları ebeveyn tutumları arasında ilişki var mıdır?” sorusunun yanıtını aramaktadır.

1.2 Alt problemler

- 15-17 yaş aralığındaki liseye devam eden ergenlerin sosyal kaygı ölçeği alt boyutları ile ebeveyn tutumları ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?
- 15-17 yaş aralığındaki liseye devam eden ergenlerin sosyal kaygıları; yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 15-17 yaş aralığındaki liseye devam eden ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları; yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Amaçları

Bu araştırmada, 15-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları (Demokrat, Koruyucu-istekçi, Otoriter) ile öğrencilerin sosyal kaygı

düzeyleleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu amaç doğrultusunda belirlenen alt problemleri yanıtlamak hedeflenmektedir.

- 15-17 yaş aralığındaki liseye devam eden ergenlerin sosyal kaygı ölçeği alt boyutları ile ebeveyn tutumları ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?
- 15-17 yaş aralığındaki liseye devam eden ergenlerin sosyal kaygıları; yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 15-17 yaş aralığındaki liseye devam eden ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları; yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.4 Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın önemi 15-17 yaş aralığındaki lise öğrencilerinin sosyal anksiyete düzeyleri ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Sosyal anksiyete, bir topluluk önünde konuşmada zorlanma, kızarma, titreme gibi belirtilerle kendini göstermekte ve genellikle erinliğin bitmesiyle başlamakta, ergenlik döneminde görülme sıklığı zirveye ulaşmaktadır (Akhtar, 2017). Sosyal anksiyete, yeni arkadaşlıkların kurulduğu, sosyal etkileşim becerilerinin geliştiği ergenlik döneminde kritik bir problemdir. Sosyal anksiyetenin önemli düzeyde yeti kaybına neden olması, sosyal, akademik, psikolojik zorluklara yol açması ve hızla kronikleşmesi gibi güçlükleri vardır. Yaşamın önemli bir dönemi olan ergenliğin sağlıksız geçmesi sadece birey ve ailesi için değil, toplumsal olarak da sorun kabul edilmelidir (Aydın, 2006). Bu araştırma ergenlik dönemindeki bireyin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi, farklı değişkenleri de dahil ederek açıkladığından önem arz etmektedir. Ayrıca araştırmanın alanyazın kısmının psikanalitik kuram ağırlıklı çalışılması ve anksiyetenin sadece bir semptom olarak değil; bir insanlık durumu olarak da ele alınması ile diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu açıdan çalışmanın literatüre önemli katkılar sağlayacağı; ergenlere, konuyla ilgilenen ebeveynlere, ruh sağlığı alanında görev yapan çalışanlara ve araştırmacılara yol gösterici nitelikte bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

1.5 Sınırlılıklar

- Bu tezde kullanılan araştırma verileri, Bursa ili Osmangazi ilçesi Süleyman Çelebi Anadolu Lisesinde öğrenim gören 300 öğrenciden toplanmıştır. Bu sebeple elde edilen sonuçlar bu verilerle sınırlı olmakla birlikte benzer gruplara genellenebilir.
- Araştırmada incelenen sosyal kaygı, Arzu Aydın ve Serap Tekinsav Sütcü (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan (ESKÖ) “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği”,
- Yıldız Kuzgun (2005) tarafından geliştirilen “Anne Baba Tutum Ölçeği” ve tarafımda oluşturulan Sosyo Demografik Form’un ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
- Öğrencilerin ölçekleri yansız ve içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1 Kuramsal Açıklamalar

2.1.1 Ergenlik dönemi ve gelişim özellikleri

İnsan doğduğu andan itibaren bir ötekine ihtiyaç duyan sosyal bir canlıdır. İnsan, doğumu ile birlikte sosyal bir çevrenin içinde yer almakta, karşılıklı olarak etkileşimde ve iletişimde bulunmaktadır. Aile, çocuğun ilk sosyal yaşantılarını edindiği yerdir ve insan olmanın en önemli koşulu öncelikle insanlar içinde büyümektir. Çocukluk yıllarında anne babadan ve çevreden alınan geribildirimler, anne babanın yetiştirme tarzı, çocukla ilgili yapılan yorumlar gelecek yaşamda farklı kişilik yapılanmalarında belirleyici olmaktadır. Çocukluk yaşantıları ve anne baba tutumlarının erişkin karakteri üzerine etkisi uzun zamandır bilinmekte ve bu etkileşim çocukluk döneminde anne, baba ve yakın akrabalarla sınırlıyken ergenlik döneminde farklılaşmakta ve çekirdek aileden giderek uzaklaşmaktadır. İlişkilerin çekirdek aileden toplumsal düzleme taşındığı bu süreç çocuğun büyüdüğü ortamdan bağımsız olarak anlaşılamayacağı gerçeğini de gündeme getirmektedir.

Ergenlik dönemi, bireyin gelişim süreci içinde çocuklukla yetişkinliği birbirine bağlayan bir geçiş dönemidir. İnsan yaşamının her dönemi gibi ergenliğin de biyopsikososyal bir bağlam içinde ele alınması, dönemsel özelliklerin daha iyi kavranabilmesi açısından büyük önem taşır. Yaşamın bu dönemi ruhsal ve toplumsal pek çok dinamiği içerse de öncelikle biyolojik bir olaydır. Ergenlik dönemi, erinlik yani buluş ile net bir biçimde başlar, gerek boy-ağırlık gelişiminin gerekse üreme kapasitesinin tamamlanması ile sonlanır. Erinlik, kızlarda 10,5-11yaş, erkeklerde ise 12,5-13 yaş sınırında başlayıp genel olarak 16-18 yaş arasında bittiği kabul edilse de belirgin bir sınır koymak pek de kolay değildir (Parman, 2017). Kız çocuklarının erkek çocuklarına kıyasla hem fiziksel hem de ruhsal olarak daha erken ve daha çabuk geliştiği ve ergenlik

dönemini erkek çocuklarına kıyasla daha erken tamamladığı da düşünülmektedir (Adler, 1994).

Ergenlik dönemi değişim, büyümek, başkalaşım ve dönüşüm gibi bedensel ve ruhsal pek çok dinamiği içerir. Ancak büyümek, çocukluk dünyasını terk etmek insan yavrusu için hiçbir zaman kolay olmamıştır. Bu nedenle ergenlik, çocukluğun dünyasına sığmayan, yetişkinin dünyasına geçmeye tam olarak hazır olmayan zorlu bir araf hali gibidir.

Psikolojik zorluklar ve kişilik değişimlerinin ergenlik döneminin başlarında ortaya çıktığı herkes tarafından bilinmektedir. Bu zorlukların, erkek çocuklarda cinsel olgunlaşma ve onunla birlikte gelişen anlık beden değişimleriyle baş edecek ruhsal bir olgunluğa sahip olmaması ile açıklanabilir. Çocuk, bir yandan cinselliği tarafından yoğun duygular yaşarken, tatmin edemeyebileceği arzu ve isteklerinden dolayı da kendini sıkışmış ve çaresiz hisseder. Çocuğun yaşadığı bu durum, bu dönemde çoğunlukla rastlanan bir durum olmakla birlikte, kökü derinde olan ve birbirinden farklı birçok sorunu tam anlamıyla kavrayabilmek ve açıklamak için de yetersizdir. Çocukluk dönemlerinde kendine güvenen, neşeli bir yapıya sahip bazı erkek çocukları ergenlikle beraber ketumlaşır, evde ve okulda asi davranışlar gösterebilir. Bazı öğrenciler ilgi ve azimlerini kaybederken bazıları da sağlıksız aşırı gayrete kendilerini kaptırabilirler. Deneyimli kişiler bu iki davranışın altında zayıf ve zedelenmiş bir kendine güven duygusu olduğunu anlarlar (Klein, 2012).

Parman (2017), ergenliği; çocuklukla erişkinlik arasında bir çatışma ve paylaşma alanı olarak görür. Her iki döneme de ait bu alanın geçişler ve kazanımları kadar kayıpları ve yasları da gündeme getirdiğini ve sınırlarının belli olmadığını “*No men’s land*” “*Hiç kimseye ait olmayan toprak*” anlamında İngilizce bir terim ile ifade eder. Ergenlik süreci Winnicott’un yaklaşımında da çok önemli bir yer bulmuş ve ergen bireylerdeki bu arafta olma halini Winnicott şu şekilde tanımlamıştır: “*Ne olacaklarını bilmiyorlar, nerede olduklarını bilmiyorlar ve bekliyorlar. Çünkü her şey askıda ve kendilerini gerçek hissetmiyorlar*” (Parman, 2017, s. 39,53).

Wallace (2012), ergenlikteki en önemli ve güncel sorunun kimlik oluşumu ve sağlamlaşması olduğunu ifade etmiştir. Bu dönemdeki en temel soru “Ben kimim” sorusudur. Wallace, Freud’un kendi kuramında ergen gelişiminin

çocukluk yaşantılarının bir tekrarı olarak değerlendirmesini eksik bularak, kişilik gelişiminin bir yaşam boyu sürdüğünü, ergenliğin erken yaşantıların ve ödipal dönemde yaşananların yeni biçimleri olduğu kadar, bu dönemin kendine özgü ve önemli özelliklerinin de olduğunu belirtmiştir. Yaşamın bu döneminde ödipal evreden gelen çözülmemiş sorunlar ile anal/oral evrelerin bağımlılığa karşı bağımsızlık sorunları tekrardan canlanabilir. Bu dönemde ergen, kimi zaman karşı cinsten ana babadan kaçınarak ve onlarla tartışarak ya da onları kendisinden uzaklaştırarak rahatsız edici bilinçdışı ensest duygularıyla baş etmeye çalışır (Wallace, 2012).

Ergen bağımlılık ve bağımsızlık duygulanımları arasında gelip giderken ailesiyle ve akranlarla uygun mesafeyi bulabilme sorunsalını da gündeme getirir. Ergen, Freud'un Schopenhauer'dan alıntıladığı, soğuk kış mevsiminde birbirlerine sokularak ısınmaya çalışan, fazla sokulduklarında dikenleri birbirine battığı için uzaklaşan ve sonunda dayanabilecekleri ideal mesafeyi bulan kirpilerin örneğinde olduğu gibidir (Güleç, 2014).

Freud, Marie Bonaparte'a yazdığı bir mektupta: *“insan olmak kuşkusuz ve her şeyden önce eski mükemmel durumunun özlemini çekmektir. Dolayısıyla insan, yitik zamanın peşinde, kendi kendisinin ideali olduğu bir zamanın peşinde koşan bir hayvandır”* der (akt. Ünsal, 2013, s. 215). Bu şekilde düşünüldüğünde ergenlikte özlemi çekilen, yası tutulması gereken nedir?

Psikodinamik kuram yası; dış dünyadaki bir gerçeği, nesne kaybını işaret ederek anlatmaya çalışmıştır. Yas bir anlamıyla varoluşa özgü meseleleri de gündeme getirdiği için yaşamın evreleri arasındaki geçişi de temsil eder. Grinberg yasin sadece nesne kaybıyla ilgili bir süreç olmadığını, büyüme ve gelişmeyle bağlantılı olduğunu aynı zamanda yaşam biçimlerinin, belli tutumların ve ilişkilerin de kaybını içerdiğini ifade eder (Kogan 2012, akt: Torun, 2014). Ergen için bu yas süreci yaşamsal bir öneme sahiptir. Yaşamın bu önemli döneminde birey, yeni nesnelere keşfetmek için çocuksu yani ödipal nesnelere terk etmek durumundadır ve bunu ailesiyle birlikte yaşayarak yapmalıdır (Torun, 2014). Büyümenin ve ergenliğin bazı şeyleri bitirmeyi, bazı şeylerden ayrılmayı gündeme getirmesi yas tutmayı zorunlu kılmıştır. Çünkü büyümek anne babanın yerini almak anlamına gelmektedir ki çocuk büyümek istiyorsa bunu bilinçdışı fantezide bir yetişkinin cesedi üzerinden yapacaktır (Winnicott,

2014). Tüm keskin bireyselleşme süreçlerinde olduğu gibi, kendini ötekinin karşısında var etme çabalarında, dolayısıyla ergenlik döneminde de şiddetin arttığını görürüz. Ergen bireyde nesneyle çatışma yaşamadan, onun arzularına sınır koymadan, hayır demeden özerkleşmiş bir kimlik duygusu oluşamaz (Zabcı, 2018).

Ergenlikte terk edilen, yası tutulan sadece ödipal nesnelere midir? Çocuksuluğun izlerini taşıyan beden, çift cinsellik düşlemlerinin, aile ve yakın çevre ile olan uyumlu ilişkilerin de yasını tutmak zorundadır ergen (Parman, 2013).

Yaşamın bu döneminde çocukluk nesnelereyle bağlar zayıflayıp bastırılırken bunların yerine geçen birçok yeni bağlanmalar kurulmaya çalışılacaktır. Ergenin kendi akranlarıyla kurduğu ilişkiler bu bağlamdan düşünüldüğünde ya tutkulu bir dostluk ya da sevdalanma biçiminde olacaktır. Kendinden yaşça büyük insanlarla kurduğu ilişkiler de ise bunların terk etmeye çalıştığı anne baba nesnelere ikameleri olduğu görülür. Bu yeni kurulan sevgi ilişkileri fırtınalı olduğu kadar da kısa sürelidir. Bu açıdan bakıldığında ergenin fırtınalı ilişkileri, geçmişteki nesne ilişkilerini onarma ve yerine koyma çabaları olarak değerlendirilebilir (Freud A. , 2015).

Aile yaşamından sosyal yaşama geçmenin önem kazandığı bu dönemde ergenin ayrılma çabaları ebeveyni tarafından desteklenmeli ve teşvik edilmelidir. Çünkü ergen özerk olma çabalarına rağmen hala ebeveynlerine ihtiyaç duymakta, hem çocukluk bağlarını korumayı hem de anne babanın etkisinden kurtulmayı arzu etmektedir. Ergen eğer geri dönebileceğini bilirse ve ailesi ile kurduğu ilişki esnek olursa aile ortamından endişe duymadan uzaklaşacaktır. Ergenin üçüncüyle kurduğu ilişkide anne baba bayrak teslimini kabul etmeli ve bu durumu dışarıda bırakılmış gibi hissetmeden yaşamayı bilmelidir. Sınır koymak, herkesin kendi alanına saygı göstermek, karşıtlıklara anlayışla yaklaşmak ve birlikte paylaşılacak alanlar açmak gibi girişimlerde bulunmak ebeveynlerin ergenlere sağlaması gereken ve onları ihtiyaç duyduğu özerkliğe götüren koşullardır (Jeammet & Mingasson, 2016).

Akran ilişkilerinin, arkadaşlığın öneminin artması ve bu ilişkilerin yavaş yavaş ebeveynlerin yerini alması dönemin gerçekleşmesi beklenen önemli olguları arasındadır. Bu süreçte arkadaş, aileden topluma yönelişe dayanak, bir can simidi, ötekinin sevgisinden kendini sevmeye geçmeye yarayan köprü, bir ara

nesnedir. Ülkemizde bu durum ebeveynler tarafından çoğu zaman rahatsız edici bulunmakta ve yanlış yorumlanmaktadır. Çocuklarının değıştiklerine ve onları tanıyamaz olduklarına dair söylemler bu dönemde sıkça artmakta, çoğu zaman ebeveynleri de kaygılandırarak boyutlara çıkmaktadır. Pregonital ve genital sorunların etkisinde yasaksevi (incest) çatışmaları nedeniyle suçluluk duyguları hisseden ergen, içinde yaşadığı fırtınalara ve çözmesi gereken birçok soruna karşın zorda olsa ebeveynlerinden uzaklaşmak konumundadır. Ergen, bu ürkütücü gelen yakınlıktan kurtulmak ve ayrımlaşmak için ebeveynleriyle şiddetli çatışmalar yaşamakta ve onları eleştirmek zorundadır. Arkadaş ortamı, gelişim süreçlerinin işlenmesini kolaylaştıran, gerginliği aileden az olan, dinamikleri ailedekinden farklı ve çok yönlü bir ortamdır. Arkadaşlık ve akran grupları ergenin duygu yatırımlarını kolaylaştırır, nesnelere arası farklı yatırımlar yapmasına ve nesne tasarımlarının değışmesine olanak sağlar. Benzer sorunları yaşayan arkadaşlarla birlikte olmak ergene, bir başkasında kendisini bulmasına, görmesine olanak sağlar ve bireysel kimliğini bulma çabalarını kolaylaştırır. Bu durum ergene, sorunlarını ailenin dışına taşıyarak, onları ailenin uzağında işleme ve sağaltma olanağı sağlar. Ailenin dışında bir arkadaş grubuna ait olma duygusu; yitirilen nesnelere yasına, acılarına, kaygıya dayanma gücünü artırır. Ergen tarafından ebeveyn tasarımlarının idealleştirilmesi, anne babanın da koruyucu ve şımartıcı tutumu ergenin, bağımsızlaşma ve bireyselleşme çabalarında engelleyici sonuçlara neden olmaktadır (Odağ, 2008).

Çocukluk döneminin derin izleriyle yüklü olan ergenlik süreci, yaşanan pek çok ruhsal ve fiziksel değışim ile de birlikte ele alındığında özü itibari ile kaygı uyandıran bir gelişim dönemi, hatta onun ayrılmaz bir parçası olduğunu gösterir. Çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında bir araf hali ve paylaşım alanı olan ergenliğin tam da bu nitelikleri itibari ile hem çocukluk hem de yetişkinlik dönemine özgü, farklı kaygıları barındıran tarafla da değerlendirilmesi gerekliliğini gündeme getirmektedir.

2.1.2 Anksiyete (Kaygı) tanımı

Kaygı, insan yaşamı boyunca var olan ve psikoloji yazınında çok geniş kullanılan bir kavramdır. Hiçbir birey uygarlığın ve insan olmanın mirası olan anksiyeteden muaf olmamıştır. Günümüzde sık sık kullanılan kaygı; başta felsefe, psikoloji ve teoloji olmak üzere birçok disipline konu olmuş ve bu

disiplinler tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Kaygı aynı zamanda anksiyete, endişe, bunaltı, korku, fobi vb. kavramlarla ifade bulmuş, aralarında bazı farklar olmasına rağmen çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmış ve sınırları çok net belirlenemeyen bu duygulanımlar bazen de bir arada bulunmuştur. Çalışmam boyunca anksiyete ile kaygıyı eş anlamlı ve birlikte kullanacağım.

Kaygı, korku ve fobi kavramları zaman zaman birbirleri yerine kullanılmış, bazı özellikleri ile birbirine çok benzeyen bazı açılardan birbirinden farklılaşan duygulanımlardır. Kaygı ve korku her zaman her yerde var mıdır, hangi amaca hizmet eder, doğası nedir, kaçınılmalı mı yoksa kabul mü edilmelidir, hangi durumlarda normal sayılmalı hangi durumlarda patolojik bir hal aldığı düşünülmelidir? Her insanın hayatının bir döneminde kaçınılmaz olarak deneyimlediği ve bazıları yaşam boyu süren bazıları birey olgunlaştıkça hafifleyen, bazı durumlarda da farklı biçimlere bürünerek kendini gösteren bu duygular ruh sağlığı alanında çalışmalar yapan disiplinlerin vazgeçilmez olarak ele aldığı konular arasında yer almaktadır.

Birçok kuramcı kaygıyı olumsuz nitelikleri olan bir duygulanım olarak tanımlar ve onları bastırılması gereken duygular olarak değerlendirirken; Kierkegaard kaygıyı özgürleştirici, insan olma durumunun normal bir parçası olarak ele almıştır. Kierkegaard'ın kaygı kavramı, korkudan ve korkuya bağlı belirli nesnesi olan benzer kavramlardan tümüyle farklıdır ve korkudan farklı olarak kaygının nesnesi hiçliktir. Kierkegaard'a göre "*Tin (ben) sığlaştıkça, kaygı da azalır*" (Kierkegaard, 2006, s. 37). Ona göre kaygı, insanın bir eksiği olarak değerlendirilmesinden ziyade, insanın kendi içine dönmesi, kendine yaklaşması için gerekli ve insanın bilincini uyandıran yaratıcı bir durumdur.

Kaygı ve korku nahoş ve istenmeyen deneyimler olduğu kadar bizi tehdit ve tehlikelerden koruyan birer sinyal görevi de görebilir. Bazı açılardan bakıldığında farklı deneyimler olsada, her iki deneyimde de ortak olan kötü bir şey olacağı hissidir. Kaygıda deneyimlenen kötü bir şey olacağı hissi, bireyin altbenliğinin isteklerine boyun eğeceği ve bunun olması halinde ruhsal ve fiziksel olarak zarar göreceği, bulunduğu ortamdaki insanlar veya kendi bilinci tarafından kınanıp yargılanacağına dair benliğinin taşıdığı histen kaynaklanmaktadır. Bu dürtüler altbenlikte baskılanmış halde bulunduğundan, gerçekte öyle bir tehlikenin doğası da çoğunlukla muğlak olarak kalır ve kaygı

ancak hatırlatıcı imgelerle yeniden canlanır. Korku, bir dış tehdit ve tehlike karşısında verilen tepki iken, kaygı iç dünyadan kaynaklanan tehlikelere karşı verilen tepkidir. Kaygının intrapsişik (ruhsallığı) kökeni denetim altına alınmasını zorlaştırdığı için insan korkudan kaçabilir ama kaygıdan kaçamaz. Fobi de ise iç tehdit ve dış tehdit bir arada bulunur, bireyin yaşadığı korku (dış tehdit) normal korku duygusuna göre daha abartılıdır (Akhtar, 2017).

Çizelge 2.1: Korku, Kaygı ve Fobi

Değişkenler	Korku	Kaygı	Fobi
<u>Kaynak</u>	Dış	İç	Dışsallaştırılmış
<u>Risk</u>	Gerçek	Bilinmiyor	Hayal edilen
<u>Tehdit</u>	Net	Belirsiz	Net
<u>Tehlike</u>	Makul	Mantıksız	Abartılı
<u>Kaçınma</u>	Faydalı	Faydasız	Faydalı
<u>Prevalans</u>	Evrensel	Kısıtlı	Kısıtlı

Salecl (2018), kaygının günümüz toplumlarında kontrol edilebilir bir duygu olarak değerlendirildiğini ve insanın mutluluğunun önündeki önemli ve bir an önce kurtulması gereken bir engel olarak görüldüğünü belirtir. Bu tutuma eleştirel yaklaşarak, bazı felsefi ve psikanalitik düşüncede olduğu gibi kaygının bir insanlık hali olduğunu ve insanların dünyayla ilişki kurmalarını sağlayan önemli bir koşul olduğunun unutulduğunu ifade eder. Salecl'a göre korku, bir dış gerçeklikle yani bir nesne ve ya durumla ilişkin iken kaygı da bir nesne bulmak zordur. Bu nedenle korku dile dökülebilir iken kaygı dile gelmeyenle ilgilidir. Kaygı, nesnesiz bir korku hali olduğundan korkudan daha zorlayıcıdır. Aynı zamanda kaygının insanın bilinçdışıyla bağlantılı olmasından dolayı basit davranış değişiklikleri ile ortadan kaldırılamayacağını da altını çizer (Salecl, 2018).

Salecl'a (2016) göre, modern toplumlar insanlara kaygıdan kaçınılması gerektiğini, en azından öngörülebilir hale getirerek etkisinin azaltılabileceğini

dayatır. Geçmişin bir öneminin olmadığını, insanın geleceğini yaratmasının kendisinin elinde olduğunu iddia eden ve rasyonel seçimleri göklere çıkararak modern toplumsal yapı, seçimlerimizin çoğu zaman bilinçdışı bir düzeyde yapıldığı gerçeğini göz ardı eder. Bu durumun insanlarda karar almayı git gide zorlaştırdığını, karar alırken de hata yapma korkusunun boğucu bir hal aldığını ve bir şekilde sürekli başarısız olduğumuzla ilgili kaygılarımızı derinleştirdiğini belirtir (Salecl, 2016).

Köknel'e (1998) göre, kaygı insanlarda doğuştan var olan ve diğer duygulanımların da önemli bir dayanağı olan temel bir duygulanımdır. Kaygı yararlı ve gerekli bir duygulanım olduğu gibi belirsiz, gerçek dışı, anlaşılması, ifade edilmesi zor, hoş olmayan ve insana acı veren de bir duygulanımdır. Kaygı, bedensel, fizyolojik belirti ve yakınmaların yanı sıra ruhsal yakınmalara da sebebiyet verir ve bu belirtiler kaygının kılık değiştirmiş halleri olarak da ortaya çıkabilir. Kaygı ve korku durumları insanın günlük yaşamını ciddi anlamda sınırladığı ve kişinin yaşamını tehdit ettiği düşünüldüğünde bir uzmana başvurulmalı ve destek alınmalıdır (Köknel, 1998).

Anksiyete, kişinin ruhsal gelişimini olumlu yönde geliştirici işlevi yanında, olumsuz engelleyici bir işlev de görebilir. Hangi durumda normal hangi durumda patolojik olduğunun tespiti bu durumda önem kazanmaktadır. Sürekli devam eden, kişiler arası ilişkilerde ciddi bozulmalara sebep olan, kişinin verimliliğini büyük ölçüde etkileyen ve sıklıkla titreme, aşırı terleme, çarpıntı, kas gerginliği gibi fiziksel belirtilerinde eşlik ettiği durumlar patolojik olarak değerlendirilmelidir. Anksiyete türleri ise şu şekilde sınıflandırılmıştır: Genel tıbbi duruma bağlı anksiyete bozukluklarının yanı sıra; panik bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu, sosyal anksiyete bozukluğu, özgül fobi ve travma sonrası stres bozukluğu olarak bilinen bozukluklar ve bunlarla ilişkili bozukluklar anksiyete bozuklukları olarak tanımlanmıştır (Karamustafalıoğlu & Yumrukçal, 2011).

2.1.3 Anksiyetenin nedenleri ile ilgili yaklaşımlar

Anksiyete, psikiyatrinin sınıflandırmalarında çok yaygın görülen temel bir belirtidir. Ruhsal ve fizyolojik birleşenlerinin ve belirtilerinin olması, nedenlerinin bu zeminlerde açıklanmasına yol açmış ve birçok kuramcının,

disiplinlerin çalışmalarına konu olmuştur. Psikolojik yaklaşımların temel üç okulu olan psikanalitik kuram, bilişsel davranışçı kuram ve varoluşçu kuram anksiyeteyi farklı bakış açıları ile açıklamaya ve tedavi planları oluşturmaya çalışmışlardır.

2.1.3.1 Psikanalitik yaklaşım

Psikanalitik yaklaşımın sosyal anksiyeteye yaklaşım biçimini ele almadan önce anksiyete, korku ve fobi kavramlarının Freud tarafından nasıl tanımlandığının incelenmesi gerekmektedir. Freud kaygıyı (anksiyeteyi) değişik dönemlerde farklı düşünmüş ve teorilerinde farklı açıklamalarda bulunmuştur. İlk teorisinde kaygı bastırılmış libido ile ilgili yani gerçeklikte bulunan bir tehlikeye işaret ederken sonradan geliştirdiği teorisinde kaygının bir tehlike beklentisi ile ilgili olduğunu belirtir. Günümüzde daha çok sinyal anksiyetesi olarak ifade edilen bu durum, bir travmanın yani örselenmenin yaklaştığının bilgisini verir. Kaygı insanın içgüdüsel ihtiyaçlarının karşısında yaşanan çaresizliği ifade ederken, bunların kabul edilemez olmasının hatırlanması ile de kaygı duymakta ve başta bastırma olmak üzere farklı savunmalar - uzlaşılar geliştirmektedir (Tura, 2005).

Freud, gerçekte her insanın yaşamın belirli dönemlerinde anksiyete yaşadığını fakat nevrotiklerde bu duygunun çok daha yoğun ve şiddetli yaşandığını belirtmiştir. Freud anksiyete için: *“Anksiyete birçok önemli sorunun bir araya toplandığı bir düğüm noktası ve çözümünü tüm ruhsal varlığımıza ışık tutacak bir bulmacadır”* der (akt. Geçtan, 2014, s. 47).

Freud, yaşam boyunca az ya da çok devam eden bu tehlike durumlarını da şu şekilde tasvir etmiştir:

- Bir sevgi nesnesinin kaybı (Çocuk için doyum kaynağı olan önemli bir kişiden ayrılma.),
- Sevgi nesnesinin sevgisinin kaybı (Çocuğun doyum için zorunlu olarak bağımlı bulunduğu bir kişinin sevgisini kaybetme.),
- İğdiş edilme/Kastrasyon (Erkek çocuk için penisin kaybı, kız çocuk için cinsel organların yaralanması),

- Üstbenlik anksiyetesi (Üstbenlik tarafından beğenilmeme, onaylanmama ya da cezalandırılma) (Kulaksızoğlu, Tükel, Üçok, Yargıç, & Yazıcı, 2009).

Freud ilerleyen dönemlerde anksiyete ile ilgili 30 yıl boyunca inandığı görüşlerinde ciddi değişikliğe gitmiş ve neredeyse yeni bir kuram oluşturmuştur. İlk yıllarında anksiyeteyi libidonun biçim değiştirmiş hali olarak değerlendirirken, bu durumu herhangi bir ruhsallık içermeyen, salt fiziksel bir süreç olarak görmüş ve neredeyse aradaki bağı şarabın sirke ile olan ilişkisi gibi betimlemiştir. Ayrıca bir konferansında doğumun ilk büyük anksiyete durumu olduğunu ve anksiyetenin ilk örneği olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kaygıyı, libidonun biçim değiştirmiş ve ruhsallığın yetersizliği nedeni ile bastırmanın sonucu ortaya çıktığını belirten teorisini 1926 yılından itibaren terk etmiş ve farklı şekillerde açıklamalar getirmiştir. Freud'a göre anksiyete çok kolay açıklanabilecek bir konu değildir. İlerleyen dönemlerde de anksiyetenin daha çok yitimle ilgili, nesnesiz, içsel bir tehlikenin varlığına işaret eden ve hissedilen bir şey olduğuna vurgu yapmıştır. İlk yıllarda ifade ettiği doğumun, anksiyetenin ilk örneği olduğu düşüncesinden de tamamen uzaklaşmış ve doğumda bir yitimin olmadığını ve bu nedenle örülenmenin olup olmadığını bile kuşku olduğunu belirtmiştir (Freud S. , 2013).

Freud ilk dönemlerinde dürtüsel boşalmanın bastırılmasının kaygıya neden olduğunu düşünürken sonraki çalışmalarında bundan vazgeçerek, kaygının sebebinin bastırma olmadığını, ruhsallıkta önce kaygının var olduğunu ve bastırmayı kaygının aktifleştirdiğini bulmuştur. Freud 1926 yılında kaleme aldığı Ketlenme, Belirti ve Kaygı başlıklı makalesinde kaygıyı üç gruba ayırarak incelemiş ve bunları gerçek, nevrotik ve ahlaki kaygılar olarak tanımlamıştır. Gerçek kaygıyı dış dünya ile nevrotik kaygıyı üstbenlik ile ahlaki olanı üstbenlik ile ilişkilendirerek kaynaklarını açıklamıştır. “Uyarı (sinyal) kaygısı” kavramı ile de tehlike durumunun yaklaştığının benliğe bildirildiğini ve benliğe içten gelen bu uyarının, kaygı esnasında dışsal kaynağın önemini azalttığını belirtmiştir. Çünkü psikanalitik kurama göre, insan ruhsallığında dışsal olanın yorumlanması, içsel kökenler tarafından belirlenmektedir (Köşkdere, 2018). Psikanalitik yaklaşım bu durumu, bilinçdışı ruhsal süreçler ve ruhsal nedensellik kavramları ile açıklamaktadır.

Lacan, Freud'un kaygı hakkındaki tanımlarını kabul etmekle birlikte Freud'unkinden farklı da bir kaygı anlayışı ortaya koymuştur. Freud, kaygıyı nesneyle ilişkisi olmayan bir ruh durumu olarak ifade ederken Lacan'a göre kaygı; nesnesiz değildir ve kendisi de bir kaygı ustası olan Lacan, kaygıyı her türlü insan öznelliğinin bir göstereni (öznenin eylem ve kaderini belirleyen temel unsur) olarak yorumlamıştır. Arzunun ortaya çıkışı için kaygının bir gereklilik olduğunu, ondan kaçınılamayacağını ama kökenleri anlaşılır ve sembolize edilebilirse kaygıya hâkim olunabileceğini belirtir. Ayrıca özneliği tehdit etmediği sürece kaygıya müdahale edilmemesi gerektiğini, ilaçlarla ortadan kaldırılmaya çalışılmasının beyhude bir çaba olduğunu vurgulamıştır (Roudinesco, 2017).

Lacan için kaygı, en temelde dile girişimizden sorumlu olan öteki ve onunla karşılaşmamızla ilgilidir. Bu öteki konuşan, arzulayan, yasaklayan, olduğu için kaçınılmaz bir şekilde kastrasyon meselesini de gündeme getirmektedir yani öteki olduğu için kastrasyon kaygısı vardır. Özne "Öteki için ben kimim?" ve "Benden ne istiyor?" sorularıyla yani ötekinin arzusuyla baş başa kalır ve bu bilinmezlik hali özneyi kaygılandırır. Psikanalitik kuram bu adlandırılmaz, bilinemez olanı çözmeye veya içini doldurmaya çalışmaz çünkü insan yapısal olarak kaygılı bir öznedir. Psikanalitik yaklaşım böyle bir durumda ancak insanın kaygısını ele almasını dönüştürebilir (Özcan, 2018).

Lacan, anksiyetenin anlamamız gereken üç temel yönü olduğunu belirtir. İlk olarak anksiyete nesnenin eksik olmasından değil eksiğin eksiğinden doğar. İkincisi, kaygı Real'den (Gerçek'ten) bir işarettir. Üçüncüsü ise özne için ötekinin sizden ne talep ettiğini bilmemekle alakalıdır. Lacan, ayrılık kaygısı kavramının da bir dereceye kadar yanlış anlaşıldığını savunur. Anksiyeteyi, öteki tarafından özneyi tüketmekle tehdit eden buyurucu bir oluş hali ile ilgili olduğunu düşündüğünden, çocukta kaygı uyandıran dehşet veren durumun annenin yokluğu değil varlığı olduğunu öne sürer. Yani anne talepkar davranışlarıyla çocuğu bunaltırken, çocuk kendi arzusunu geliştiremez ve eksiklik deneyimi yaşamadığı için çocuk kaygı duyar (Lacan, 2004).

Karen Horney de yaptığı çalışmalarında anksiyete kavramına önemli bir yer vermiş ve anksiyetenin anlaşılmasında önemli katkılarda bulunmuştur. Horney, anksiyete ve korkuyu çoğu zaman eş anlamlı kullansada aralarındaki farkı da

belirtmekten kaçınmamıştır. Her iki duygusunda tehlikeye karşı geliştirilmiş tepki olduğunu vurgulamış ve korkunun insanın karşılaştığı tehlikeyle orantılı iken, anksiyetenin durumla orantısız, mantık dışı ve çoğu zaman imgesel bir tehlikeye karşı geliştirilen bir tepki olarak değerlendirmiştir. Horney (1937), anksiyete ile ilgili çalışmalarının daha net anlaşılması için bunları bir şema haline getirmiş ve dört grup anksiyeteden söz etmiştir:

A.1.Tehlikenin insanın kendi dürtülerinde ve kendine yönelmiş olarak yaşanması. Bunun sonucu, düşmanca duygular insanın kendi üzerine çevrilir (örnek: yüksek yerlerden kendini atma korkusu).

A.2.Tehlikenin insanın kendi dürtülerinde ve başkalarına yönelmiş olarak yaşanması (örnek: diğer insanları bıçakla yaralama korkusu).

B.1.Tehlikenin insanın dışında ve kendine yönelik olarak yaşanması (örnek: hastalık kapma korkusu)

B.2.Tehlikenin insanın dışında ve başkalarına yönelik olarak yaşanması. Bu durumda düşmanca duygular dış dünyaya yansıtılır ve bu duyguların gerçekten yöneldiği nesne görmezden gelinir. (örnek: aşırı koruyucu bir annenin çocuklarını gerçek dışı tehlikelerden koruma çabası) (akt. Geçtan, 2002, s. 235).

Otto Rank ve Freud birincil anksiyetenin kökenini doğum olayı olduğunu öne sürmüşlerse de Freud bu düşünceyi zamanla terk etmiştir. Buna karşılık Rank kuramında ısrarcı olmuş ve ilk kaygının kökeninin doğum olduğunu sonraki dönemlerde yaşanan kaygıların da bunun yeniden yaşantılanması olarak değerlendirmiştir. Rank, bebeğin memeden kesilmesini ve hadım edilmesinin de temelinde, doğum yani ayrılık anksiyetesinin yeniden yaşantılanması olduğunu savunmuştur (Rank, 2014).

2.1.3.2 Bilişsel – davranışçı yaklaşım

Anksiyetenin anlaşılması konusunda bilişsel-davranışsal teori de diğer kuramlar gibi kendine özgü yaklaşım metodları geliştirmiştir. Anksiyete ile ilgili olarak davranış teorisinin temelinde çevresel etkenler ön plandadır ve anksiyete kişinin çevresinde meydana gelen farklı uyaranlara karşı geliştirdiği bir cevap niteliğindedir. Bilişsel teoriye göre anksiyete duygusunun temelinde düşüncenin yanlış yönlendirilmesi söz konusudur ve bunun sonucunda kişide ruhsal

bozukluklar ve buna bağlı olarak gelişen fiziksel belirtiler ortaya çıkar (Özakkaş, 2016).

Bilişsel model anksiyete ve korkuyu birbirinden ayrı tutarak açıklamaya çalışmıştır. Beck ve arkadaşları, korkunun kişi için tehdit edici bir durum ortaya çıktığında oluştuğunu öne sürerler. Kişi böyle bir tehdit karşısında bu tehdidin, kendi durumunu ve amacını ne kadar etkileyeceğine ve engelleyiciliğine bakar ve bu durumu engelleyici olarak görürse tehdit olarak algılar. Tehdit algısı kesinleştiğinde ise başa çıkma yolları geliştirerek bu durumdan kurtulmaya çalışır. Bu yöntemler sorunla baş edemez ise tehdit hissi devam eder ve korku oluşmaya başlar (Beck'den akt. Akça, Şengül, & Uyar, 2014).

Bilişsel kuramda anksiyete duygusal bir sürece işaret ederken, korkuda bu durum bilişsel bir süreç olarak deneyimlenir. Korku, dış dünyada kişiyi tehdit edici uyarana karşı zihinsel bir değerlendirmeyi içerirken, anksiyete bu korku halinden kaynaklı değerlendirmeye verilen duygusal tepkiyi içermektedir. Korku, gelecekte olma ihtimali olan olumsuz durumları işaret ettiğinden, gizil özelliklere sahiptir. *“Anksiyete bozukluklarındaki esas sorun anksiyetenin üretiminde değil, bir tehlike işareti olarak sürekli dışsal veya içsel deneyimler kuran, tehlikeye karşı aşırı aktive olmuş bilişsel modellerdedir (Şemalar) ”* (Beck, 2017, s. 59).

Bilişsel model, anksiyete ile baş edebilmek için de beş aşamalı strateji geliştirilmiştir:

- **Anksiyeteni kabul et!** Bu durum belirdiğinde onu olumlu karşılayın, bu duyguyu deneyimlemekten kaçınmayın ve onunla kavga etmeyin. Direnç göstermeden, reddetmeden ve öfkelenmeden kabule geçin.
- **Anksiyeteni izle!** Önyargılı davranmadan dikkatini anksiyetene ver. Onu aniden gelen bir misafir gibi değerlendirmeyin. Anksiyeteniz siz değilsiniz.
- **Anksiyeteyle birlikte hareket et!** Yaşadığınız durumu normalleştirin ve bu durumu yaşamıyormuş gibi hareket edin. Anksiyetenizden kaçarsanız korkunuz ve anksiyeteniz daha da artacaktır.

- **Aşamaları tekrarla!** Anksiyeten seni rahatsız etmeyecek makul bir seviyeye gelene kadar diğer aşamaları uygulamaya devam et.
- **En iyisinin olmasını bekle!** Anksiyeteyi sonsuza kadar yenemezsiniz ve bir sonraki karşılaşmanız için onu korkmadan ve hazırlıklı bir şekilde bekleyin. Anksiyete geldiğinde hazırlıklı olduğunuz için kendinizi daha sağlam bir yere koymuş olursunuz (Beck & Emery, 2017).

2.1.3.3 Varoluşçu yaklaşım

Bazı insanlar, hayatlarında her şey yolunda gitse de kaygı yaşamaktan kurtulamazlar. Bu insanlar genel kişilik özellikleri itibari ile ilişkilerinde aşırı duyarlı, yetersizlik duyguları yoğun, bağımlılık problemleri olan ve karamsar insanlardır. Varoluşçu yaklaşıma göre de kaygıyı daha iyi anlamak için kökenlerine bakmak gerekmektedir. Kaygı kökenini bireyin çocukluk yaşantılarından alır ve bulaşıcı bir duygu olduğundan bir ötekini etkilemesi çok beklenen bir durumdur. Bir insan çocukluk dönemlerinde annesini reddedici olarak algıladıysa, bazı özellikleri ile annesini hatırlatan biri ile karşılaştığında çocukluk döneminde deneyimlediği kaygılar aktive olabilir. Bir diğeri, babasını sert ve katı bir insan olarak algılamışsa ilerleyen yaşlarda karşılaştığı otoriteyi temsil eden yönetici, polis, öğretmen vb. kişilerden de aynı davranışları bekleyebilir. Bazı insanlar da çok iyi bildiği bir konuda bile, kendilerini ifade etmekten, kalabalık karşısında konuşmaktan kaçınabilirler. Bu durumda çevreden alınan olumlu geri bildirimler de kişiyi rahatlatmaya yetmez çünkü kişinin yaşadığı kaygının gerisinde kökeni çocukluk dönemlerine dayanan ve kişinin yetersizlik duyguları ile ilgili içsel çatışmalar yatmaktadır. İnsanın kaygılarından kurtulabilmesinin tek yolu, varoluş sorumluluğunu üstlenebilmesinden geçer (Geçtan, 2017).

Varoluşçu yaklaşıma göre hayat ve ölüm birbirine bağımlı ve aynı anda vardır. Bu nedenle insan yaşantısı ve davranışı üzerinde önemli etkilere sahiptir. Varoluşçu ekol ölümü anksiyetenin ilk kaynağı olarak kabul etmiş ve bu nedenle de ilk patoloji kaynağı olarak nitelendirmiştir. Varoluşçu görüş ne içgüdüsel bir çatışmayı ne de öğrenilmiş çatışmayı kaygının kaynağı olarak görür. Varoluşçu yaklaşımın önemli temsilcilerinden Yalom, bu görüşlerden

farklı yeni bir çerçeve çizmiş ve kaygıyı, insanın varolmasının getirileriyle yüzleşmesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Bunları başta ölüm olmak üzere, özgürlük, yalıtım ve anlamsızlık olarak dört nihai kaygı olarak sınıflandırmış ve bunların varoluşçu psikodinamiklerin temelini oluşturduğunu savunmuştur (Yalom, 2001).

2.1.4 Sosyal kaygının tanımı

Sosyal fobi, bireyin sosyal ortamlarda ya da performans göstermesi gereken durumlarda ortaya çıkan, başkaları tarafından aşağılanacağına veya utanılacak biçimde davranış göstereceğine ilişkin yoğun bir korku duymasıdır (APA, 1994). Bu nedenle sosyal fobi yaşayan bireyler performans göstereceği ortamlara girmekte zorlanır ve bu ortamlarda bulunmaktan önemli derecede huzursuzluk duyarlar. Hissedilen bu korku, kişide kaçınma davranışlarına neden olmaya başlar ve etkileri bireyin iş ve sosyal yaşamını da kısıtlanmaya başladığında sosyal fobi tanısı konulur. Sosyal fobiden bir tanı kategorisi olarak 1980'li yıllarda söz edilmiştir. Ancak epidemiyolojik çalışmalar düşünülenin aksine sosyal fobinin toplumda daha sık görüldüğünü göstermiş ve 1990 sonrası psikiyatri disiplininin bu konuya ilgisi ve çalışmaları artmıştır. Ayrıca sosyal fobinin, sosyal ilişkileri bozmasının yanı sıra, depresyon, farklı anksiyete bozuklukları ve alkol-madde kullanımında da komplike bir yönü olduğundan teşhisinde yetersizlikler oluşabilmektedir (Sungur, 2000).

2.1.4.1 Sosyal kaygının nedenleri ile ilgili yaklaşımlar

Anksiyeteyi açıklarken; psikanalitik kuramın, bilişsel-davranışçı kuramın ve varoluşçu kuramın anksiyeteye bakış açıları incelenmiştir. Kuramların anksiyeteyi açıklama şekillerine bakıldığında, anksiyeteyi ve kökenlerini her biri kendi ekollerine uygun açıklamalar getirerek ele aldıkları görülmektedir. Bu bilgi dikkate alınarak kuramların sosyal anksiyeteyi nasıl değerlendirdiği bu bölümde açıklanacaktır.

Psikanalitik yaklaşım

Gabbard, anksiyetenin bilinçdışı bir çatışmadan kaynaklandığını ve insanların çoğunun bu yaşantılarının kökenlerinden habersiz olduğunu düşünür. Gabbard anksiyeteyi gelişimsel hiyerarşiye göre altı başlıkta sınıflandırmıştır:

- Süperegö anksiyetesi
- Kastrasyon anksiyetesi
- Sevgiyi yitirme korkusu
- Objeyi yitirme korkusu (ayrılık anksiyetesi)
- Kovuşturulma anksiyetesi
- Dağılma Korkusu

Gabbard, anksiyetenin önemli bir ölçüde süperegöden kaynaklandığını, bu durumun da kişinin içselleştirdiği ahlak ve vicdan standartlarına uygun davranmadığında yaşantılanan suçluluk duygularıyla belirlendiğini, kastrasyon anksiyetesinin çözülmemiş ödipal çatışmalarla ilgili olduğunu ve yetişkin yaşamda bir beden bölgesini yitirme ya da zarar görme korkusu biçiminde deneyimleneceğini belirtir. Bazı durumlarda da kişi için çok önemli sayılan insanların sevgi ve onayını kaybetme ve bazen de sevilen kişinin kendisini yitirme olarak yaşantılanırken, bazen de kovuşturulan şeyler tarafından işgal edilerek yok edileceğine dair ya da kendi benlik sınırlarını yitirme, dağılma korkusu olarak yaşanabilir. Bir psikiyatristin, tedavisini ettiği kişide hangi tür anksiyete yaşadığını bilmesi tedavi planının etkin olarak yürütülebilmesi için önemlidir (akt. Geçtan, 2013).

Erken psikanalitik literatürde sosyal kaygı/fobi kavramları direk bu kelimelerle ifade bulmamış farklı tanımlarla ifade edilmiştir. Gabbard, sosyal fobiyi biçim ve dinamikleri yönünden benzer bulduğu için sahne ürküntüsü ile sosyal fobinin benzeştiğini belirtmiş ve herhangi bir performans (konuşma, gösteri) durumundan önce hissedilen anksiyete olarak değerlendirmiştir. Sahne ürküntüsü; anal erotizm, infantil gösterimcilik, kastrasyon anksiyetesi ve kişinin kontrolünü kaybedip yanlış bir şey yapacağı korkusu gibi dinamikleri olduğunu belirtmiştir. Sosyal fobi belirtilerini, kabul edilemez nitelikteki (cinsel ve

saldırgan) bilinçdışı arzu ve fantezilerle ve bunları önlemek amacıyla geliştirilen savunmaların bir ürünü olarak değerlendirir (akt. Türkçapar, 1999).

Kastrasyon anksiyetesi psikanalitik yaklaşımın en önemli kavramları arasındadır. Kastrasyon anksiyetesi ödipal bir dönemi anlattığı gibi ergenlik döneminde yeniden canlanan ve yaşam boyu devam eden bir anksiyeteyi de anlatmaktadır. İnsanın yaşamı boyunca süren tüm önemli kararlarında, sınav esnasında, performans göstereceği ve rekabet edeceği birçok alanda kastrasyon (iğdiş/hadım edilme) anksiyetesi aktive olabilir. Bu durumu erkek çocuk üzerinden anlamaya çalışırsak, tüm çocuklar yaşamın ilk yıllarında cinsiyetler arası farkı inkâr ederler ve onlara göre tüm çocuklar penisle doğar. Erkek çocuğu, bir şekilde kızların penisinin olmadığını gördüğünde de dehşete kapılır. Bunu anladığı yaş, anneyi arzuladığı yani annesinin arzu nesnesi olmak istediği döneme denk gelir. Çocuğun anneye ilgili bu bilinçdışı arzusu babayla kurduğu ilişkiyi ve duygulanımını da etkiler. Babaya karşı korku, sevgi, düşmanlık gibi ikircikli duygulanım besleyen çocuk, kızların penisinin kesildiğini dolayısıyla rekabet ettiği babasının da kendi penisini tahrip edeceğine, keseceğine dair fanteziler geliştirir. Bu durumdan da anlaşılacağı gibi anksiyete kökeninde içsel olanın yanlış yorumlanması olarak deneyimlenmektedir.

Kız çocuğu için ödipal durum daha karmaşık seyretmektedir. Freud'a göre çocuklar kendilerini tanımlarken penisin varlığı ve yokluğuna göre tanımlama yönelimindedir. Lacan da bu durum sembolize edilerek bir cinsel organ olmaktan çıkarılmış ve penisin yerini onun ruhsal temsili olan fallus almıştır. Kız çocuğu penisinin olmadığını fark ettiğinde ise onun daha önce var olduğuna inandığı için erkek çocuklarda olduğu gibi iğdiş edildiğine dair fantezi kurar. Kastrasyon kız çocuklarında yalnızca anksiyete duygulanımı olarak yaşantılanmaz bununla birlikte yoğun aşağılanma/değersizlik hissi de doğurur. Birey, yetişkin yaşama geldiğinde ise bu değersizlik hissiyle üç yoldan biri ile baş etmeye çalışır:

- Cinsellikten vazgeçerek aseksüelleşme,
- Penis hasedi,
- Penise sahip olma arzusuyla bir erkeğe ve ya bir erkek çocuğa sahip olma arzusu (Ersoy, 2017).

Gabbar'da göre, sahne ürküntüsü yaşayan bireyde sahneye çıkma durumu genital ve pregenital dönemlere gerilemeye neden olabilmektedir. Kendini göstermenin içerdiği öfke duygusu, rakiplerini yok etme dürtülerine ve bundan dolayı suçluluk hissetmesine, karşı taraftaki kişilerin kendisinden öç alacağı korkusuna yol açar. Ayrıca sahne korkusunun önemli bir bölümü kökeni çocukluk yıllarına dayanan ayrılma-bireyselleşme sürecindeki yeniden yakınlaşma dönemine ait krizin yeniden yaşantılanması ile de ilgilidir. Gabbard'ın görüşüne göre bu durum annenin çocukla kurduğu ilk dönem ilişkileriyle yakından ilgilidir. Çocuğun özerkleşme davranışları gösterdiği süreçte anne tarafından desteklenmez ve anne, çocuğu reddetme eğilimi içinde olursa bu çocuklar yetişkinlik dönemlerinde de dış dünyadaki kişilerin kendisine böyle yaklaşacağını düşünürler. İçselleştirmiş olduğu nesne temsillerini dışa yansıtır ve onlardan aynı tepkileri göreceğini düşünerek kaçınıcı durum geliştirirler. Sosyal fobik insanların sıklıkla ebeveynleri tarafından aşağılandığını ifade etmeleri bu duruma kanıt olarak gösterilebilir (akt. Kılıç, 1999).

Bilişsel – davranışçı yaklaşım

Davranışçı yaklaşım, sosyal anksiyetenin etiyolojisi ile ilgili olarak bu durumun üç farklı yolla oluşabileceğini öngörür: doğrudan koşullanma, gözlemsel öğrenme ve bilgi aktarımı. Doğrudan koşullanma, kişi sosyal bir ortamda iken travmatik bir deneyim yaşaması sonucu oluşur ve yapılan araştırmalar incelendiğinde yaklaşık %50 oranında insanın geçmişte sosyal ortamlarda yaşanmış travmatik yaşantıları olduğu tespit edilmiştir. Gözlemsel öğrenmede ise birey, sosyal ortamda olumsuz bir durum içerisinde kalan, travmatik bir durum yaşayan kişiye tanıklık ederek ve aynı durumu kendisinin de yaşayacağı inancı ile korku duyması sonucu oluşur. Bilgi aktarımında ise sözlü ya da sözel olmayan tutum ve davranışlarla sosyal ortamların tekinsiz bir yer olduğu inancının kişiye aktarılması durumu söz konusudur (Beidel'den akt.Türkçapar, 1999).

Sosyal anksiyeteye bilişsel kurama göre olumsuz değerlendirilme (ODK) korkusuna bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal anksiyete yaşayan insanlar, sosyal ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu yaşadıklarından sessiz kalma, göz temasından kaçınma gibi davranışlar gösterebilir ya da tamamen

sosyal ortamlardan kendilerini izole edebilirler (Clark ve Wels'den akt. Cankardaş, 2019). Bu nedenle bireyin biliş ve düşünme işleminin anksiyete oluşumunda ve sonrasında önemli bir işlevi olduğu düşünülmektedir. Bilişsel kurama göre bir durumun veya nesnenin tehdit edici olduğunu düşünüyorsak ancak o zaman o durum ve nesne anksiyete uyandırıcı olabilir. Anksiyete bilişlerinin bir özelliği de kişinin bu olumsuz düşünceleri hatırlamak için hiç çaba göstermeden otomatik olarak kendiliğinden gelişmesidir (Hofmann & DiBartolo, 2016).

Sosyal kaygısı olan kişiler karşılıklı iletişim başlatmak istemezler. Daha az, daha seyrek konuşurlar ve mümkün olduğunca konuşma sürelerini kısa tutarlar. Kendilerini diğer insanlara kıyasla daha az dışa vurur ve bazen sosyal kaygı yaratan ilişkiden/ortamdan kendilerini çekerek kaygıdan kaçınma tutumu sergilerler. Sosyal kaygının yarattığı en önemli olumsuzluk ise insanların diğer insanlarla kurdukları sosyal ilişkilerini sınırlandırma ya da tamamen bitirme eğilimine girmeleridir (Leary-Atherton'dan akt. Öztürk, 2014).

Sosyal anksiyete, anksiyete bozuklukları içerisinde kişiyi en zorlayan anksiyete türüdür. Sosyal anksiyete kişinin sosyal ortamlarda bulunduğu sırada uygunsuz bir şey yapacağına dair duyduğu korkuyla, sosyal ortamlardan kaçınmasıdır. Diğer anksiyete bozukluklarının aksine sosyal anksiyete diğer insanlarla ilişkilerimizi direkt etkilediğinden daha zorlayıcı ve güçten düşürücüdür. Birey yoğun bir şekilde anksiyete yaşıyorsa bu durum mahrem ve arkadaşlık ilişkilerini, kariyer planlarını, sosyal çevresi ile kurduğu ilişkileri önemli derecede etkileyeceğinden birey için engelleyici bir durum haline alabilir ve kişiyi izole bir yaşama mahkûm edebilir. Sosyal anksiyete kısır döngüye dönüştüğünde üç önemli bileşenden bahsedilebilir. Korkulu bekleyiş, sosyal ortamdan kaçınma ve kendine yönelik olumsuz atıflar.

- Korkulu bekleyiş: Sosyal anksiyete yaşayan bireyler, yaklaşmakta olan bir sosyal durumun utanç vereceği beklentisine kapılıp, onaylanmayacaklarına, yargılanacaklarına veya gülünç duruma düşeceklerine dair endişe ve beklenti içerisindedirler. Bu olumsuz beklentiler şu tarz düşüncelerle ifade bulur:

“Kendimi aptal durumuna düşüreceğim”, “Beceriksiz ve cahil olduğumu görecekler” ve “Ya sesim titirse”. Bu düşünceleri gizleme çabası sosyal anksiyete yaşayan bireyi daha zor duruma düşürecek, performanslarının kalitesine ve anksiyetelerine odaklandıklarından daha düşük performans gösterme ihtimalleri artacaktır.

- Kaçınma: Sosyal anksiyete yaşayan bireylerin kısır döngülerinin ikinci önemli bileşeni de kaçınma davranışdır. Bu yaşanan yoğun anksiyete duygusu ile kaçınma davranışı geliştiren birey sosyal ortamlarda katılım davranışlarından vazgeçerek sessiz kalmayı tercih edebiliyor. Kaçınma davranışı o an için anksiyeteyi azaltmış gibi olumlu gözükse de uzun vadede kişinin hayatını sınırlayıcı ve yaşam kalitesini düşürücü bir duruma dönüşebiliyor.
- Kendine olumsuz atıf: Sosyal anksiyete yaşayan bireyin olumsuz düşünme ve kaçınma davranışları sosyal durumlarla baş edebilme becerilerine ilişkin düşüncelerini olumsuz etkiler. Kendilerini başarısız, doğuştan kusurlu olduklarını düşünerek, yaşadığı anksiyeteye başa çıkma becerileri zarar görücü hal alır ve bunun sonucunda başarılı olma eğilimleri düşer ve kaçınma davranışının da artması ile kendine olan güveni kaybolur (Gruber & Heimberg, 2016).

Bilişsel kurama göre, sosyal anksiyete yaşayan insanlarda davranışlarının diğer insanlar tarafından yanlış anlaşılacağına ve yargılanacaklarına dair gerçekliği olmayan bazı inanışlar mevcuttur. Sosyal anksiyete yaşayan bireylerde tedavi planı oluşturulurken şunlar amaçlanmaktadır: Her hastanın sorununu duygusal, bilişsel ve davranışsal sistemler açısından bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek. Yüzleştirme ve üzerine gitme yöntemlerini kullanarak davranışların ve bilişsel yanıtların düzeltilmesini sağlamak. İşlevsel olmayan yanlış bilişleri tekrardan gözden geçirmek. Yanlış bilişlerin, daha gerçekçi ve işlevsel olan inançlarla değiştirilmesini sağlayıp, bunların kalıcı olabilmesini desteklemektir. Bilişsel teknikleri, davranışçı tekniklerle de birleştirerek bilişsel ve davranışsal değişiklikler sağlamayı hedeflemektedir (Dilbaz, 1997).

2.1.4.2 Sosyal kaygı ile ilgili yurt içinde yapılan araştırmalar

Erkan (2002), yapmış olduğu çalışmasında, ergenlik dönemindeki öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin ana-baba tutumlarına ve cinsiyete göre değişip değişmediğini ve risk faktörlerini incelemiştir. Örneklemi, Adana ve ilçesinde yaşayan 782 lise öğrenciden oluşmaktadır. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı çalışmada 12 ğrenci ile de yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerini ölçmek için Watson ve Friend (1966) tarafından geliştirilen Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (ODK) ile Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk lekleri (SKH); Eldeleklioğlu (1996) tarafından geliştirilen Ana Baba Tutum Envanteri ve risk faktörlerini içeren soru formu kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; sosyal kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin ailelerde koruyucu ve otoriter anne baba tutum oranı yüksek çıkarken, sosyal kaygısı düşük olan öğrencilerde demokratik anne baba tutumu yüksek çıkmıştır. Sosyal kaygı açısından, ailenin ekonomik durumu, anne babanın boşanma durumu, eğitim seviyeleri ve sosyal faaliyetlere katılma durumu risk faktörleri olarak gözlenirken, cinsiyet değişkenlerinin ODK ve SKH lekleri puanları üzerindeki etkisine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Erkan, 2002).

Tanzi (2018), Ankara'da rneklemi 306 lise öğrencisinden oluşan bir araştırma gerçekleştirmiştir. Örneklemi 158 kız ve 148 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Bu alışma ile Ebeveyn Kabul ve Red (EKAR) kuramı çerçevesinde ergenlerdeki mükemmeliyetçilik ve sosyal kaygı ile algılanan ebeveyn kabul red düzeyi arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Araştırma da veri toplama aracı olarak; Kişisel bilgi formu, Ebeveyn Kabul-Red leği, ok Boyutlu Mükemmeliyetçilik leği ve Sosyal Kaygı leği kullanılmıştır. Bu araştırma da cinsiyet değişkenlerine bağlı olarak öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinde bir farklılık tespit edilmemiştir. Ebeveyn tutumunu red edici olarak algılayan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Mükemmeliyetçiliğin erkek öğrencilere kıyasla kız öğrencilerde daha fazla olduğu ve bu durumun sosyal kaygıyı yordadığı belirtilmiştir (Tanzi, 2018).

Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003), Ankara'da yaşayan ve farklı sosyo ekonomik düzeylerdeki rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 10 yaşında 60 ğrenci ve

annelerini kapsayan bir araştırma yapmışlardır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, çocukların kaygı düzeylerinin tespiti için Çocuklar İçin Sürekli Kaygı Envanteri, annelerin kaygı düzeylerini belirlemek için de Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Araştırma çocukların sürekli kaygı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin tespiti ve cinsiyet, kardeş sayısı, anne baba eğitim düzeyi gibi değişkenlerin çocukların sürekli kaygı düzeyleri arasındaki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre cinsiyetin, kardeş sayısının, sosyo ekonomik durumun ve anne-baba eğitim seviyesinin çocukların sürekli kaygı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların sürekli kaygı düzeylerinde önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve anneleri kaygılı olan çocukların diğer çocuklara kıyasla daha kaygılı olduğu belirtilmiştir (Alisinanoğlu & Ulutaş, 2003).

Erkan, Güçray ve Çam (2002), yaptıkları araştırmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin (olumsuz değerlendirilmekten korkma ile sosyal kaçınma ve huzursuzluk boyutları) ana baba tutumlarına ve cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemiştirlerdir. Örneklem Mersin’de öğrenim gören 782 lise 2.sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklem grubunun ortalama yaş aralığı 15-18 yaşdır. Araştırmada öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerini belirlemek için Watson ve Friend (1969) tarafından geliştirilen Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (ODK) ile Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk (SKH) Ölçekleri ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından geliştirilen Ana Baba Tutum Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre Demokratik ana baba tutumuna sahip öğrencilere kıyasla; Koruyucu-istekçi ve Otoriter ana baba tutumlarına sahip öğrencilerin (ODK), (SKH) ölçeklerinden yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeninin sosyal kaygı düzeyine dair etkisine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Erkan, Güçray, & Çam, 2002).

2.1.4.3 Sosyal kaygı ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar

Pettit ve arkadaşları (2001), Amerika’da aynı çocuklarla uzun süreli yaptıkları araştırmalarında ebeveyn denetimi ve psikolojik kontrolün erken ergenlikteki anksiyete, depresyon ve suç işleme gibi davranış problemlerine etkilerini ölçmüşlerdir. Araştırmaya 440 anne ve çocuğu katılmıştır. Bu çalışma çocuklar

5 yaşındayken başlatılmış ve ilk olarak annelerin tutumları incelenmiştir. Ebeveyn tutumları sert ve olumsuz tepki veren / reaktif ve ya pozitif ve olumlu tepki veren / proaktif olarak iki kategoride değerlendirilmiştir. Ailenin sosyoekonomik durumu ve çocuğun anne kaynaklı davranış problemleri de yapılan ölçümlerle incelenmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü çocuklar 8, 10, 13, 14 yaşlarına geldiklerinde de aynı ölçümler tekrar uygulanmıştır. Pozitif ve olumlu tepki veren proaktif ebeveyn tutumu avantajlı sosyo ekonomik durumla ilişkilendirilmiş, çocuğun erken kayıtlarında sert ve olumsuz tepki veren reaktif ebeveyn tutumu çocuklardaki dışsallaştırma problemleriyle ilişkilendirilmiştir. Ergenlik öncesi dönemde anksiyete ve suç işleme problemi az olan kız çocuklarında ilerleyen zamanlarda ebeveyn denetimi ve psikolojik kontrol arttığında suç işleme oranlarında ve anksiyete düzeylerinde artış olduğu tespit edilmiştir (Pettit & arkadaşları, 2001).

Bynion ve arkadaşları (2017), sosyal anksiyeteyi, gençler arasında en sık görülen anksiyete bozukluğu olarak tanımlamışlar ve bazı ebeveynlik davranışlarıyla anlamlı bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bynion ve arkadaşları (2017) Amerika'nın güney batı bölgesinde gerçekleştirdikleri araştırmada yaşları 12-15 arası değişen 112 ergen kız ile çalışmışlardır. Araştırma da örneklem grubuna psikolojik kontrol, sosyal fobi anketi yapılmış ve ayrıca laboratuvar ortamında sosyal stres testi uygulanmıştır. Yapılan çalışmada anne ve babanın endişeli yetiştirme tarzının ve psikolojik kontrolün ergen bireydeki sosyal kaygı ile ilişkisi incelenmiş ve annenin kaygılı yetiştirme tarzının ve psikolojik kontrolünün ergen bireydeki anksiyeteyi arttırdığı, babanın kaygılı yetiştirme tarzının ise sonuçları etkilemediği ortaya konulmuştur (Bynion & arkadaşları, 2017).

Rao ve arkadaşları (2007), sosyal anksiyete tanısı konmuş ve örnekleme çocuk ve ergenlerden oluşan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma, 7-12 yaş arası 74 çocuktan ve 13-17 yaş arasındaki 76 çocuktan oluşmuştur. Bu araştırma da çocuk ve ergenler arasındaki sosyal anksiyete bozukluğunun klinik gelişimi ve psikopatolojisi karşılaştırılmıştır. Bu çalışma, ebeveyn değerlendirmesi ve kişisel raporlamanın yanı sıra klinik derecelendirme ve davranışsal gözlemi de içermektedir. Yapılan çalışmalarda çocuklarda daha genel bir psikopatoloji görülürken, ergenlerde sosyal bozulmanın daha işlevsel boyutta olduğu tespit

edilmiştir. Çocuklara kıyasla ergenlerde, sosyal ortamlarda buldukları sırada sosyal değerlendirilme korkusunun ve kaçınma davranışının daha yoğun olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum çocukluk döneminde sosyal ortamların belirlenmesinde aile aktif rol oynarken ergenlikte bu durum bireyin sorumluluğunda şekillenmekte ergenlerde kişinin ailesi ve diğer yetişkinler tarafından sosyal beklentinin artmış olması ile ilişkilendirilmiştir (Rao & arkadaşları, 2007).

Bögels ve arkadaşları (2001), sosyal anksiyete üzerine yapılan eski çalışmalarını incelediklerinde ebeveyn yetiştirme tarzı ile sosyal anksiyete arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Bu hipotezle Amerika'da çocuk ve ergenlerdeki sosyal kaygının ailevi bağlantılarının araştırıldığı bir çalışma yapmışlardır. Bu araştırma 8-18 yaş arasında değişen 190 kişiden oluşmaktadır. 126 çocuk benzer sosyoekonomik statüde ve herhangi bir klinik tanısı olmayan çocuklardan rastgele seçilirken, 14 tanesi sosyal anksiyete tanısı almış, 50 tanesi farklı klinik tanı konmuş (depresyon, hiperaktivite vb.) çocuklardan oluşmuştur. Ebeveynlerinin yetiştirme tarzını; reddeden, aşırı korumacı, duygusal sıcaklıktan yoksun tutum sınıflamalarında değerlendirmişler ayrıca ailenin sosyalliği ile çocuğun anksiyetesi arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Araştırmada çocuklar için sosyal anksiyete testi, ebeveynlerin yetiştirme tarzını ve ebeveynlerin sosyal yetiştirme davranışlarını anlamaya yönelik testler uygulanmış, ebeveynlere ise sosyal anksiyete testi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre çocuklardaki sosyal anksiyetenin gelişimi ile ailenin yetiştirme tarzı arasındaki ilişkinin anlamlı fakat az olduğunu; çocuğun, ebeveyn tutumunu aşırı korumacı algıladığı zaman sosyal anksiyetesinin arttığını belirtmişlerdir. Ailenin sosyalliği ile çocuğun sosyal anksiyetesi arasında anlamlı ilişki bulunmuş ve annelerin sosyal anksiyetesi ile çocukların sosyal anksiyetesi ile ilgili bir bağ olduğu ortaya konulmuştur (Bögels & arkadaşları, 2001).

Greca ve Lopez (1998), çocuklar için hazırlanan sosyal anksiyete testini ergenlere uyarlayan bir çalışma yapmışlar ve çalışmalarında, ergenlerdeki sosyal anksiyete ile arkadaşlık ilişkileri arasındaki bağlantıyı incelemişlerdir. Araştırma örneklemini 15-18 yaş aralığında 250 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi orta sınıf statüde olan bu öğrencilerin 101'i erkek ve 149'u kız öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada, ergenler için Sosyal Kaygı

Ölçeği, çocuk ve ergenler için Sosyal Destek Ölçeği, Kendilerini Algılama Profili ve Sosyo Demografik Form kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarında kızlar erkeklere oranla daha fazla sosyal anksiyete rapor etmişler. Sosyal anksiyetesi yüksek olan kızlar daha az arkadaşları olduğunu, yakın arkadaşlarından daha az destek gördüklerini bildirmişlerdir. Olumsuz değerlendirilme korkusu ve yeni durumlardan kaçınma, erkeklere kıyasla kızlarda daha belirgin olduğu ortaya konulmuştur. Sosyal anksiyetesi yüksek kızlarda yakın arkadaş sayısı az iken erkeklerde sosyal anksiyete ve yakın arkadaş sayısı ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sosyal anksiyetesi yüksek olan erkekler arkadaşlarından daha az destek aldıklarını ve arkadaşlık konusunda yeterli kabiliyette olmadıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal anksiyete ile arkadaş kabulü arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Greca & Lopez, 1998).

Lieb ve arkadaşları (2000), Almanya-Münih’de 14 ve 17 yaş arası 1047 ergenle çalışmışlar ve ebeveynlik psikopatolojisinin ve ebeveynlik stillerinin ergenlerdeki sosyal anksiyete ile ilişkisini incelemişler ve aynı çalışmayı 20 ay sonra tekrar ederek sonuçlandırmışlardır. Ebeveynler ve ergenlerde tanı değerlendirmeleri DSM-IV standartlarına dayandırılarak yapılmıştır. Ergenlerin ebeveynlerinden bir tanesi ile mülakat yapılmış, ebeveyn yetiştirme tarzını ve sosyal anksiyetelerini ölçmeye yönelik anketler uygulanmıştır. Ergenlere de sosyal anksiyete ve algılanan ebeveynlik tarzını belirlemek için anketler yapılmıştır. Algılanan ebeveynlik tarzını reddeden, duygusal yakınlık ve aşırı korumacılık kategorilerinde incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin sosyal fobisi ile çocuklarda tespit edilen sosyal fobi arasında çok güçlü ilişki tespit edilmiştir. Aşırı korumacı ve reddeden ebeveynlik tarzının sosyal fobi ile anlamlı bir ilişkisi olduğu belirtilmiştir. Sosyal fobisi olan ebeveynlerin çocukları, sosyal fobisi olmayan ebeveynlerin çocuklarına kıyasla sosyal fobilerinde artış olduğu ortaya konulmuştur (Lieb & arkadaşları, 2000).

2.1.5 Anne-baba tutumları

Aile içi ilişkiler, anne-babanın çocuklarını yetiştirirken içinde bulunduğu ruhsal durum ve benimsedikleri tutumlar çocuğun gelişiminde önemli belirleyicilerdir. Anne ve babaların çocuk yetiştirirken gösterdikleri tutumlar, çocuklarda farklı kişilik özelliklerinin gelişmesinde etkili olmaktadır. Her anne ve baba bilerek ya

da bilmeden çocuklarına karşı farklı tutum içinde olabilmektedir. Örneğin: ailede bazı çocuklar daha çok sevilir ve ilgi görürken, bazı çocuklar bu davranışlardan mahrum kalmakta ve kendisini istenmeyen çocuk olarak kabul etmektedir. Bütün bu tutumlar, çocuğun psiko-sosyal gelişiminin farklı biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 1979).

Ailelerin çocuklarını yetiştirme tutumlarında kültürel farklılıklar olduğu gibi aynı kültürde yaşayan aileler arasında da farklılıklar gözlenmektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmede benimsedikleri üç temel belirleyici vardır ve bunlar ailenin hangi tutumu tercih edeceği ve çocuğun bu tutumdan nasıl etkileneceğini belirler. Bu üç temel belirleyici:

- Anne ve babanın bireysel özellikleri ve kaynakları,
- Çocuğun bireysel özellikleri,
- Bağlamsal stres ve destek faktörlerinden oluşmaktadır.

Bağlamsal stres ve destek faktörleri aile ve çocuğun birlikte bulunduğu sosyal ortamı tanımlar ve başta evlilik uyumu olmak üzere, sosyal ilişkilerden, ebeveynin meslek türüne kadar geniş bir bağlamı kapsamaktadır (Sümer, Aktürk, & Helvacı, 2010). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili literatüre bakıldığında çeşitli tanımlamalar görülmektedir. Bazı araştırmacılar anne baba tutumlarını; katı, hoşgörülü, koruyucu, gevşek, tutarsız, kabul edici tutumlar olarak açıklamışlardır. Bu bölümde açıklanacak tutumlar “Demokratik Tutum”, “Koruyucu İstekçi Tutum”, “Otoriter Tutum” dur.

2.1.5.1 Demokratik tutum

Demokratik tutuma sahip anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken onları hem denetler hem de ruhsal ve biyolojik ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yeterli katkıyı sunarlar. Demokratik tutum; güven verici, kararlı ve tutarlı bir ebeveyn yaklaşım biçimidir. Bu tutuma sahip ebeveynler; çocuklarının isteklerini belirli ölçüde sınırlandırarak onların yeni şeyler deneyimlemesine, davranışlarının sorumluluklarını almasına katkıda bulunurlar. Bu tutumu benimsemiş ebeveynler her çocuğun gelişim kapasitesinin ve yeteneklerinin farklı olduğunun bilincinde davranır ve çocukların özgürce kendini gerçekleştirmelerine imkân sunarlar (Sezer & Oğuz, 2010). Yapılan birçok araştırma incelendiğinde de çocukların ve ergenlerin psiko-sosyal gelişimleri

için en sağlıklı aile ortamının; ebeveyn ve çocuk arasında eşit ilişkilerin yaşandığı, hoşgörü, sevgi ve saygı temellerine dayanan demokratik aile yaşamı ve tutumu olduğu belirtilmektedir (Baumrind akt. Kuzgun & Eldeleklioğlu, 1999).

2.1.5.2 Koruyucu istekçi tutum

Koruyucu istekçi tutuma sahip ebeveynler çocuklarına karşı aşırı koruyucu ve denetleyici bir tutum içerisindedir. Çocuğun yapabileceği şeyleri bile çeşitli gerekçeler sunarak çocuğa yaptırmaz ve kendileri yaparlar. Çocuğun yaşayarak öğrenmesine engel olan bu tutum, çocukta bağımlı kişilik yapısının gelişmesine sebep olurken özgüven duygusunda da hasara yol açar (Navaro'dan akt: Aktaş, 2011). Bu tutumu benimsemiş ailelerin genel özellikleri çok fazla müdahaleci olmalarıdır. Çocuk, ergenlik çağını geçip yetişkin yaşama adım atsa da ebeveynleri onların adına karar almaya ve hayatlarına müdahale etmeye devam ederler ve bunları yapmayı kendilerine hak görürler. Bu tarz bir tutum içinde olan ebeveynlere göre, anne ve baba çocuğu için elinden gelen her türlü fedakârlığı yapmalı ve bu çaba karşısında çocuk da ailesine şükran duymalıdır. Böyle bir tutumla yetişen çocukların yetişkin yaşama geçişlerinde ciddi zorlanmalar yaşadıkları ve girişimci olamadıkları ve bağımsız davranışlar gösteremedikleri belirtilmiştir (Kulaksızoğu, 1997). Yapılan bazı çalışmalarda kontrolcü ve koruyucu ebeveyne sahip çocukların; suç işleme, öfkeli ve riskli davranışlar geliştirdikleri aynı zamanda depresyon, anksiyete ve düşük benlik saygısı vb. ruhsal sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir (Kındap ve arkadaşlarından akt: Direktör & Çakıcı, 2012).

2.1.5.3 Otoriter tutum

Otoriter tutumu benimsemiş aileler çocuğun gelişim düzeyini, istek ve arzularını dikkate almazlar ve çocuktan kendi istekleri doğrultusunda hareket etmelerini beklerler. Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar çok sık cezaya maruz kalırlar ve öfke, kırgınlık gibi duygularını ifade etmekte zorlanırlar. Otoriter tutumun çocuklarda benlik saygısını düşürdüğü, kişilik gelişimini engellediği görülmektedir (Maccoby & Martin akt: Sezer, 2010). Duyguya ve sözel iletişime kapalı olan bu tarz ailelerde çocuğun yaşadıklarına itiraz etmesi mümkün değildir. Çocuk itiraz ettiği takdirde ebeveynleri tarafından ceza içeren yöntemlere maruz kalır. Çocuk anne ve babasını kendisini eleştirmesinden, ceza

vermesinden korkar ve attığı her adımda yanlış yapacağına dair kaygılar yaşayabilir (Yörükoğlu, 1978).

2.1.6 Sosyal kaygıda ailenin rolü

İnsan bir ailenin ve kültürün içine doğmakta, hayata çaresiz ve ötekinin bakımına muhtaç olarak başlamaktadır. Aile ilk sosyalleşmenin edinildiği yerdir ve aile içi kurulan ilişkiler bireyin kişilik özelliklerinin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Cüceloğlu *“Kişilerin davranış özelliklerini açıklayabilmek için, onların içinde yetiştiği aile ortamını, nasıl bir çevre içinde hangi etkilerin altında büyüdüklarını bilmek isteriz. Bu isteğimizin temelinde, bireyin bugünkü davranışlarıyla, içinde yetiştiği ortamın özellikleri arasında bir ilişki olduğu yatar”* der (Cüceloğlu, 2016, s. 331).

Yaşamın ilk yıllarında çocuk için anne (bakım veren) her şey anlamına gelirken bu durum anne için aynı anlamı taşımamaktadır. Çünkü çocuk; ebeveyni tarafından ihtiyaçlarının karşılanmasına, korunmaya, sevmeye, korkularına yeteri kadar ilgi gösterilmesine ve sonrasında da büyümek için bunlardan vazgeçemeye ihtiyaç duyar. Tüm insanlar yaşama bu kurucu orantısız bağımlılık pozisyonunda ve eksik başlamaktadır. Çocuk bu bağımlılık pozisyonunda iken annenin otoritesini nasıl kullanacağı çocuğun kişilik özelliklerinin belirlenmesinde çok şeyi değiştirir. Erken dönem çocukluk travmaları bu bağımlılığın anne tarafından iyi veya kötü kullanımına, istismar edilip edilmediğine bağlı olarak ortaya çıkar ve bu travmatik yaşantılar iyileştirilmezse yetişkin yaşamda da tekrar edebilir (Phillips, 2017).

Çocukluk döneminin ilk yılları henüz ebeveynlerin anlayamadığı aynı zamanda çocuğun istek ve korkularını ifade edemediği dönemlerdir. Çocuk yapısal olarak endişeye açıksa veya ebeveynleri kaygılı ve tahammülsüz insanlarsa bu dönemler daha kaygılı ve travmatik geçer. Anksiyete, kişinin sinir hücrelerine ve bedenine kodlanır. Erişkin olma sürecinde ise bu yaşantı; tırnak yeme, sınav kaygısı, sosyal anksiyete, takıntı, astım gibi birçok semptomla ortaya çıkar ve yetişkin yaşamda bu semptomlar anksiyetenin kılık değiştirmiş halleri olarak kişinin hayatına eşlik etmeye devam eder (Ersoy, 2017 b).

Sosyal anksiyete yaşayan insanlar kendilerini utangaç, aşırı hassas, haklarını savunurken zorluk çeken kişiler olarak tanımlarlar. Bu kişilik özellikleri, genellikle çocukluktan bu yana devam etmekte ve ebeveynin yetiştirme tarzı önemli belirleyici olmaktadır. Ailenin sosyal yaşamının sınırlı olması, çocuğun davranışlarının engellenmesi, benlik değerinin zayıflatılarak utanç duygusunun pekiştirilmesi çocuğun sosyal anksiyete geliştirme risklerini artırır. Sosyal anksiyete yaşayan kişilerin temel güven duygusu yeterince gelişmemiştir ve bu nedenle ötekilerden gelen değer/değersizlik duygularına karşı çok duyarlıdırlar. Bu kişiler, otorite figürleri olarak kabul gören kişilerin örneğin; patron, hâkim, öğretmen, ebeveyn karşısında çocuksulaşır ve kastrasyon anksiyetesi yaşarlar (Ersoy, 2017).

Harry Stack Sullivan, anksiyetenin kaynağını erken çocukluk dönemi ile ilişkilendirerek açıklama yoluna gider. Anksiyeteye neden olan etmenlerin başında çocuğun yetişmesinde etkili olan kişiler gelir. Bu kişiler çocuğun ebeveynleri olacağı gibi iletişim içinde olduğu öğretmen, akraba ve arkadaşları da içermektedir. Anksiyete, bulaşıcı nitelik gösterdiği için, çocuğun çevresindeki anksiyeteli insanların varlığı özellikle de annenin anksiyeteli bir yapıya sahip olması çocukta da görülme olasılığını önemli derecede artırır. Sullivan'a göre çocuğa uygulanan reddedici ve küçümseyici davranışlar, çocukta anksiyete ve güvensizlik duygularının gelişmesine neden olmaktadır (akt. Geçtan, 2002).

Olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal kaygının oluşumunda önemli bir etkiye sahip olmakla birlikte, çekingen kişilik yapısının oluşumunda da etkili olmakta ve sosyal anksiyeteye sahip bireyler kadar bu bireyler için de problem teşkil etmektedir. Ailelerin, çocukların fiziksel görünüşlerine ve davranışlarına aşırı anlam yükleyip önem vermesi, çocuğun sürekli dışarıdan izlenildiğine ve eleştirileceğine dair hislere kapılmasına neden olabilmektedir. Ayrıca sosyal kaygısı yüksek bireylerin ebeveynlerine bakıldığında; kontrolcü, aşırı korumacı, baskıcı ve duygusal ifadeleri yetersiz kişiler oldukları belirtilmektedir. Bu tarz tutum içinde olan ebeveynlerin kendileri de özgüven problemi yaşamaktadır. Ailelerin bu şekildeki tutumları çocuğun sosyal ortamlarda sosyal kaygı yaşama risklerini artırmaktadır (Takako akt. Erkan, 2002).

Genel olarak anksiyetenin oluşumuna bakıldığında aile içi bozuk ilişkilerin önemli bir etkisi vardır. Anksiyete, özellikle bağlanılan ebeveynden gerçek ya da hayali bir ayrılmaya karşı ocuk tarafından verilen güvensiz bir yanıt özelliği taşımaktadır. Bakım verenin çocuğa gereken sevgiyi, ilgiyi göstermemesi, çocuğa karşı ařırđ koruyucu ve kollayıcı tutum içinde olması, çocuğun duygularını ifade etmesine alan amamasđ ve duygusal ifadelerin eksik olduğu kontrolcü ilişki biçimi anksiyete oluşumuna zemin hazırlayan ocuk yetiştirme tutumları olarak tanımlanabilir (Gökalp, 2000).

3. YÖNTEM

3.1 Evren ve Örneklem

Çalışma 2018-2019 eğitim-öğretim dönemi içerisinde 18-25 Şubat 2019 tarihleri arasında Bursa ili Osmangazi ilçesinde bulunan Süleyman Çelebi Anadolu Lisesinde öğrenim gören 15-17 yaş arası 300 lise öğrencisinden oluşan örneklem üzerinden, ölçekler ve anket yöntemi ile veri toplanarak ve bu verilerin istatistiksel olarak yorumlanmasına yönelik araştırma ve literatür taraması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin sosyal anksiyete ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırma nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmada katılımcıların belirlenmesinde uygun (Incidental Sampling) örneklem metodu kullanılmıştır. Uygun örneklem metodu; zaman, mekân, ulaşılabilirlik gibi varolan sınırlılıklar nedeniyle kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerin seçilmesidir (Şener, 2012). Her bir öğrenci için ölçeklerin uygulama süresi ortalama 40 dakika sürmüştür. Ölçekler, öğrencilere sınıf ortamında, gönüllülük esasına dayanarak uygulanmıştır. Araştırma kapsamında gerekli etik izinlerin tümü ilgili kurumlardan alınmıştır.

3.2 Veri Toplama Aracı

3.2.1 Ergenler için sosyal kaygı ölçeği

Araştırmada ergenlerin sosyal kaygı düzeylerini belirlemek için La Greca ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen, Aydın ve Tekinsav Sütçü tarafından (2007) Türkçeye uyarlanan “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği” (ESKÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK) (6, 8, 9, 12, 14, 17,18), Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) (15, 19, 20, 21, 22), Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD) (1, 3, 4, 5, 10, 13), alt testlerinden oluşmaktadır. ESKÖ 4’ü ilişkisiz olmak üzere 22 maddeden oluşmakta ve 5’li Likert tipi (1=iyi bir belirleyici

değil, =5 Çok iyi bir belirleyici) puanlama ile cevaplanmaktadır (Aydın & Sütçü, 2007).

3.2.2 Anne baba tutum ölçeği

Algılanan anne-baba tutumları ölçümü için Kuzgun tarafından (2005) yılında geliştirilen “Anne Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, anne baba tutumlarını “Demokrat Tutum”, “Koruyucu İstekçi Tutum”, “Otoriter Tutum” olmak üzere üç boyutta değerlendirmektedir. Ölçek toplam 40 sorudan oluşmakta ve 5’li Likert tipi puanlama ile cevaplanmaktadır. Ölçek soruları şu şekilde dağılmaktadır: Otoriter anne – baba tutumu (3, 5, 8,12, 16, 23, 31, 35, 38, 40), koruyucu istekçi anne – baba tutumu (4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34), demokratik anne – baba tutumu (1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39). Öğrencilerden her madde için beşli Likert tipi ölçek üzerinde 1’den 5’e kadar değerlendirme yapmaları istenmektedir; Hiç uygun değil (1), Çok az uygun (2), Kısmen uygun (3), Oldukça uygun (4), Tamamen uygun (5) olarak cevaplanmaktadır (Güneri, 2017).

3.2.3 Sosyo demografik bilgi formu

12 maddelik “Sosyo Demografik Bilgi Formu” ile de sosyal anksiyete;

- Yaş,
- Cinsiyet,
- Kardeş sayısı,
- Ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu,
- Anne-Baba sağ/ölu durumu,
- Anne-Baba birlikte/ayrı yaşama durumu,
- Sosyo ekonomik durum,
- Anne-Baba eğitim durumu,
- Çocuğun okul başarısı,
- Arkadaş sayısı,

Sorularını içeren değişkenlerle de incelenmiş ve sosyal anksiyete üzerindeki etkileri açıklanmıştır.

3.3 Veri Analizi

3.3.1 İstatistiksel değerlendirme:

Bu çalışmada istatistiksel analizler NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 Statistical Software (Utah, USA) paket programı ile yapılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metodları (ortalama, standart sapma, sıklık ve yüzde dağılımları) yanı sıra normal dağılım gösteren değişkenlerin gruplar arası karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi, alt grup karşılaştırmalarında Tukey çoklu karşılaştırma testi, ikili grupların karşılaştırmasında bağımsız t testi, verilerin karşılaştırmalarında ki-kare testi, değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerini belirlemede Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği güvenilirliğini belirlemek için Alfa Cronbach değerleri hesaplanmıştır. Sonuçlar, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Çizelge 4.1: Örnekleme İlişkin Demografik Veriler

		n	%
Yaş	15 Yaş	95	31,67
	16 Yaş	124	41,33
	17 Yaş	81	27,00
Cinsiyet	Erkek	135	45,00
	Kız	165	55,00
Kaç Kardeş	Tek Kardeş	24	8,00
	2 Kardeş	173	57,67
	3 Kardeş	76	25,33
	>4 Kardeş	27	9,00
Kaçınıcı Çocuk	İlk Çocuk	138	46,00
	2.Çocuk	113	37,67
	3.Çocuk	34	11,33
	>4.Çocuk	15	5,00
Anne Sağ	Sağ	295	98,33
	Ölü	5	1,67
Baba Sağ	Sağ	292	97,33
	Ölü	8	2,67
Anne Baba Birlikteliği	Ayrı	24	8,00
	Birlikte	276	92,00
Sosyo Ekonomik Düzey	Düşük	11	3,67
	Orta	273	91,00
	Yüksek	16	5,33
Anne Eğitim	İlkokul	106	35,33
	Ortaokul	84	28,00
	Lise	84	28,00
	Üniversite	26	8,67
Baba Eğitim	İlkokul	59	19,67
	Ortaokul	79	26,33
	Lise	129	43,00
	Üniversite	33	11,00
Okul Başarı	Zayıf	31	10,33
	Orta	192	64,00
	İyi	77	25,67
Arkadaş Sayısı	0-3 Arkadaş	73	24,33
	4-7 Arkadaş	126	42,00
	8-12 Arkadaş	72	24,00
	>13 Arkadaş	29	9,67

Çizelge 4.2: Ölçeklerimizin Güvenirliğini Gösteren Alfa Cronbach Değerleri

	Alfa Cronbach	
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	0,785
	Koruyucu-istekçi tutumu	0,924
	Otoriter tutumu	0,842
	Toplam Puan	0,788
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	0,873
	Y-SDKHD	0,877
	G-SDKHD	0,780
	Toplam Puan	0,771

ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma

G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma

Anne- Baba Tutum Ölçeği Alfa Cronbach değerleri; Demokratik tutumu 0,785, Koruyucu-istekçi tutumu 0,924, Otoriter tutumu 0,842, Toplam puan 0,788 bulunmuştur.

Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Alfa Cronbach değerleri;

ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu 0,873,

Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma 0,877,

G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma 0,780, Toplam puan 0,771 bulunmuştur.

Tüm Alfa Cronbach değerleri istenilen 0,700 sınırının üzerinde bulunmuştur.

Çizelge 4.3: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

		15 Yaş n:95	16 Yaş n:124	17 Yaş n:81	p
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokrati k tutumu	60,03±11,66	57,94±11,23	57,44±12,77	0,284
	Koruyucu- istekçi tutumu	37,09±11,6	35,82±9,44	37,32±9,35	0,508
	Otoriter tutumu	20,24±7,61	19,89±6,28	20,19±6,87	0,919
	Toplam Puan	117,37±13,79	113,65±13,53	114,95±13,62	0,135
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,74±6,12	15,94±6,02	14,44±5,36	0,179
	Y-SDKHD	9,31±3,2	9,72±3,08	9,1±3,23	0,358
	G-SDKHD	15,11±4,65	15,4±4,62	14,58±4,59	0,460
	Toplam Puan	40,15±12,24	41,06±12,33	38,12±11,59	0,234

Tek Yönlü Varyans Analizi

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,284$).

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,508$).

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının Anne- Baba Tutum leği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,919$).

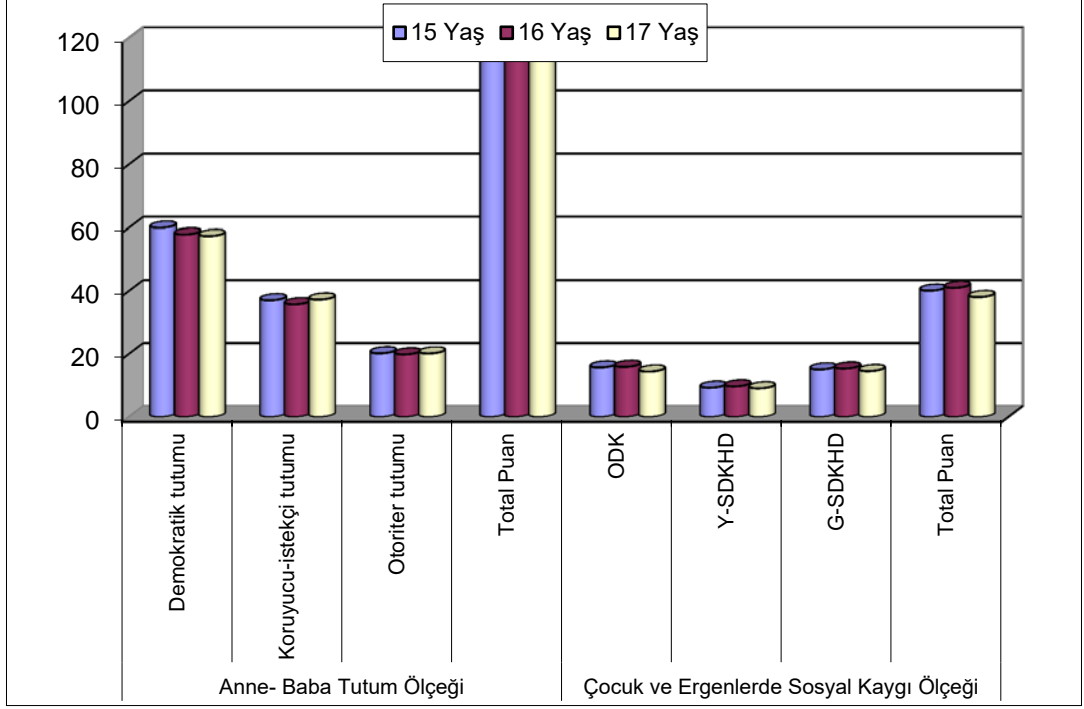
15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının Anne- Baba Tutum leği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,135$).

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının, Ergenlerde Sosyal Kaygı leği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,179$).

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının, Ergenlerde Sosyal Kaygı leği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,358$).

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı leği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,460$).

15 yaş, 16 yaş ve 17 yaş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı leği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,234$).

Şekil 4.1: Yaş Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeğine İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.4: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

		Erkek n:135	Kız n:165	p
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	58,13±10,98	58,74±12,47	0,659
	Koruyucu-istekçi tutumu	38,79±10,4	34,87±9,6	0,001
	Otoriter tutumu	20,68±5,97	19,59±7,49	0,170
	Toplam Puan	117,6±15,22	113,19±11,97	0,005
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	14,7±5,62	16,1±6,06	0,041
	Y-SDKHD	9,41±3,16	9,42±3,17	0,980
	G-SDKHD	14,27±4,64	15,75±4,51	0,006
	Toplam Puan	38,39±12,02	41,28±12,09	0,04

Bağımsız t testi

Erkek ve Kız gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,659$).

Erkek grubunun Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları Kız grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0,001$). Tablodan da anlaşılacağı gibi erkek öğrencilerin ailelerinde Koruyucu-istekçi tutum oranının kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Erkek ve Kız gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,170$).

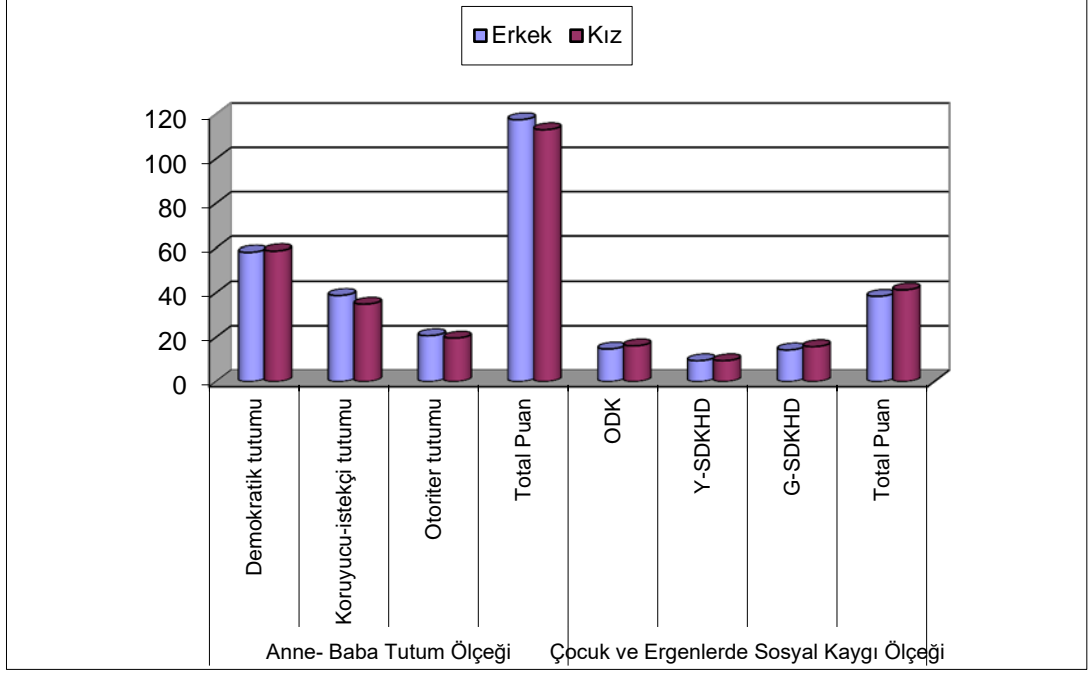
Erkek grubunun Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları Kız grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0,005$).

Kız grubunun, Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları Erkek grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0,041$). Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla Olumsuz Değerlendirilme Korkusu yaşadığı söylenebilir.

Kız grubunun, Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları Erkek Grubundan istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,980$).

Kız grubunun, Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları Erkek Grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0,006$).

Kız grubunun, Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları Erkek Grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=0,04$). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yoğun sosyal kaygı yaşadıkları söylenebilir.

Şekil 4.2: Cinsiyet Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmaları Grafiği

Çizelge 4.5: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Tek Kardeş n:24	2 Kardeş n:173	3 Kardeş n:76	≥4 Kardeş n:27	p	
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	59,58±12,25	58,48±12,6	59,96±10,29	53,19±8,87	0,077
	Koruyucu-istekçi tutumu	36,83±10,15	36,64±10,08	35,99±10,2	38,19±10,77	0,815
	Otoriter tutumu	19,21±6,92	20,38±7,35	19,34±5,78	21,04±6,43	0,551
	Toplam Puan	115,63±11,65	115,5±14,11	115,29±13,01	112,41±14,8	0,747
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,13±6,75	15,27±5,93	15,7±5,82	16,44±5,26	0,772
	Y-SDKHD	10,04±3,8	9,39±3,19	9,18±2,93	9,7±3,04	0,665
	G-SDKHD	15,25±5,6	15,01±4,51	15,22±4,73	15,04±4,27	0,986
	Toplam Puan	40,42±15,26	39,68±12,16	40,11±11,44	41,19±11,26	0,938

Tek Yönlü Varyans Analizi

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,077$).

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,815$).

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,551$).

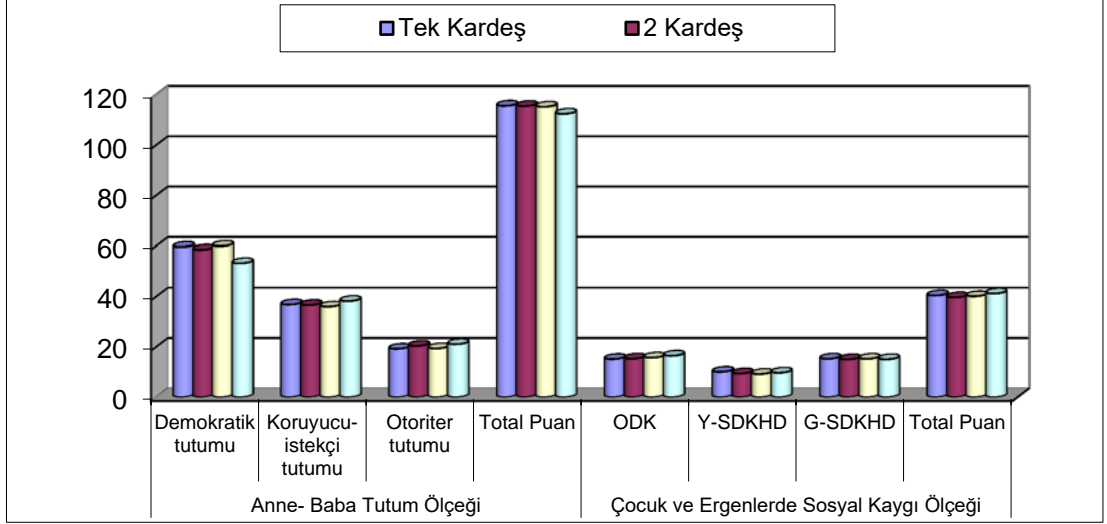
Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,747$).

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,772$).

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,665$).

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,986$).

Tek Kardeş, 2 Kardeş, 3 Kardeş ve ≥ 4 Kardeş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,938$).

Şekil 4.3: Kardeş Sayısı Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafığı

Çizelge 4.6: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Kaçınıcı Çocuk Olma Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları

	İlk Çocuk n:138	2.Çocuk n:113	3.Çocuk n:34	>4.Çocuk n:15	p	
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokrati k tutumu	58,94±12,29	58,92±11,75	57,44±10,46	53±9,88	0,278
	Koruyucu- istekçi tutumu	37,67±10,15	35,47±9,84	36,41±11,68	36,33±8,38	0,401
	Otoriter tutumu	20,63±7,6	19,55±6,37	19,24±5,68	20,93±5,62	0,512
	Toplam Puan	117,24±13,37	113,94±14,01	113,09±13,62	110,27±12,33	0,078
Ergenle rde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,47±6,25	14,94±5,51	17,29±6,13	15,4±4,32	0,244
	Y-SDKHD	9,54±3,36	9,08±2,97	10,44±3,03	8,6±2,53	0,108
	G-SDKHD	15,15±4,9	14,74±4,21	16,29±5,02	14,33±3,72	0,339
	Toplam P.	40,16±12,98	38,76±11,24	44,03±12,02	38,33±9,2	0,155

Tek Yönlü Varyans Analizi

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,278).

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,401).

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,512).

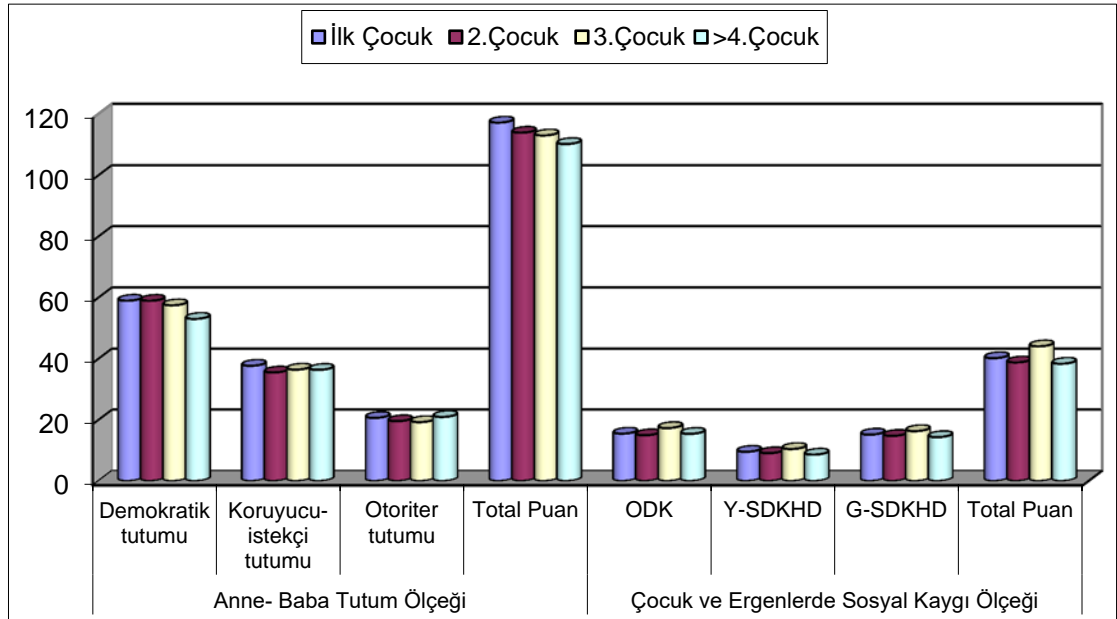
İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,078).

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,244).

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,108).

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,339).

İlk Çocuk, 2. Çocuk, 3.Çocuk ve \geq 4.Çocuk gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,155).

Şekil 4.4: Kaçınıcı Çocuk Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.7: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaşama Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

	Anne Sağ n:295	Anne Ölü n:5	p	
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	58,55±11,84	53,8±9,47	0,374
	Koruyucu-istekçi tutumu	36,69±10,14	32,8±10,66	0,395
	Otoriter tutumu	20,09±6,86	19,6±7,5	0,875
	Toplam Puan	115,33±13,62	106,2±16,36	0,139
Ergenl erde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,48±5,87	15±8,09	0,857
	Y-SDKHD	9,41±3,14	10,2±4,55	0,579
	G-SDKHD	15,07±4,58	16±7,18	0,656
	Toplam Puan	39,96±12,03	41,2±18,57	0,821

Bağımsız t testi

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,374$).

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,395$).

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,875$).

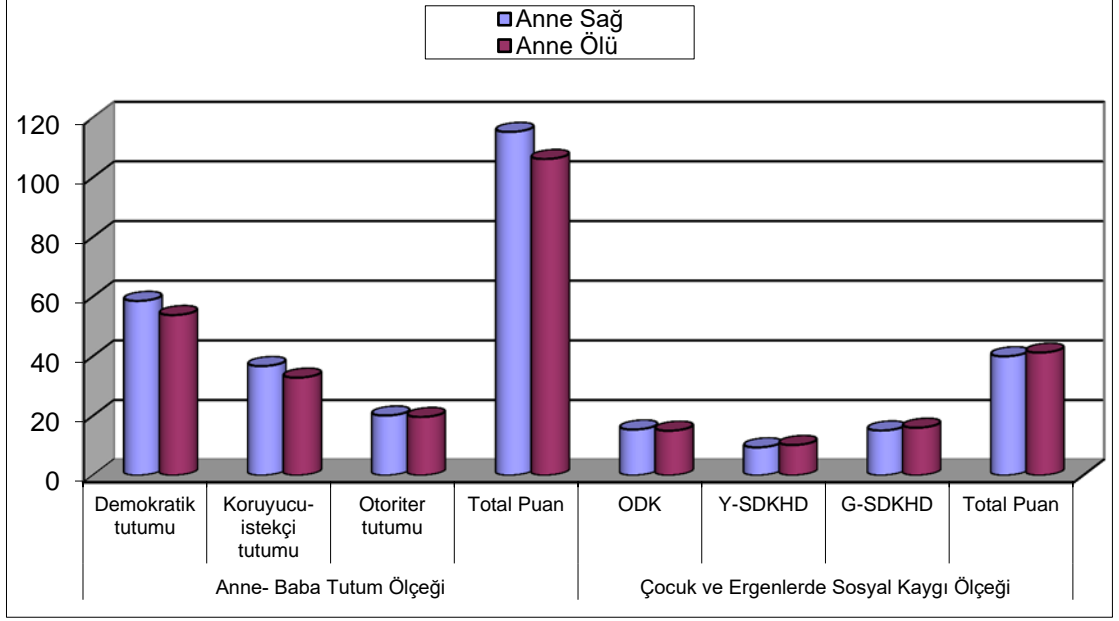
Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,139$).

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,857$).

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,579$).

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,656$).

Anne Sağ ve Anne Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,821$).

Şekil 4.5: Anne Sağ Grubunun Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.8: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Babanın Yaşama Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

	Baba Sağ n:292	Baba Ölü n:8	p	
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	58,53±11,83	56,13±11,39	0,571
	Koruyucu-istekçi tutumu	36,53±10,01	40,25±14,64	0,307
	Otoriter tutumu	20,04±6,87	21,5±6,99	0,554
	Toplam Puan	115,1±13,65	117,88±15,48	0,573
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,55±5,94	12,75±2,76	0,186
	Y-SDKHD	9,45±3,18	8,5±2,39	0,405
	G-SDKHD	15,1±4,66	14,63±2,83	0,775
	Toplam Puan	40,09±12,23	35,88±6,2	0,333

Bağımsız t testi

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,571).

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,307).

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,554).

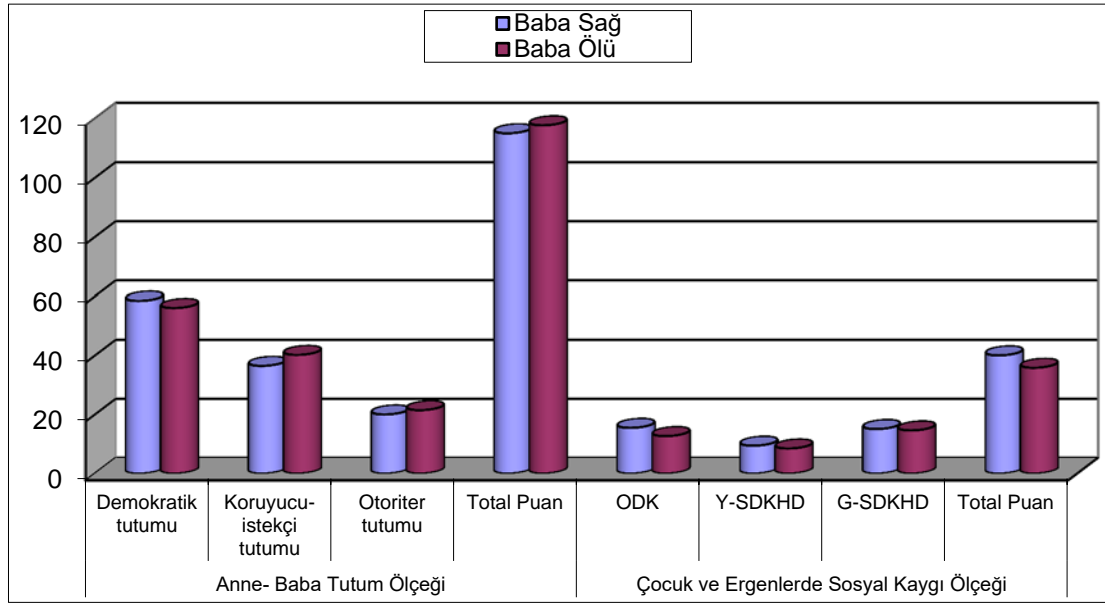
Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,573).

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,186).

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,405).

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,775).

Baba Sağ ve Baba Ölü gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,333).

Şekil 4.6: Baba Sağ/Ölü Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.9: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynin Birlikte Yaşama Durumuna Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

	Anne Baba Birlikteliği	Ayrı n:24	Birlikte n:276	P
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	59,96±13,49	58,34±11,67	0,520
	Koruyucu-istekçi tutumu	37,17±13,68	36,58±9,8	0,787
	Otoriter tutumu	19,75±7,18	20,11±6,85	0,806
	Toplam Puan	116,88±17,52	115,03±13,33	0,527
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,79±7,94	15,45±5,7	0,783
	Y-SDKHD	9,96±4,24	9,37±3,05	0,385
	G-SDKHD	15,13±5,8	15,08±4,51	0,966
	Toplam Puan	40,88±16,72	39,9±11,68	0,707

Bağımsız t testi

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,520$).

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,787$).

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,806$).

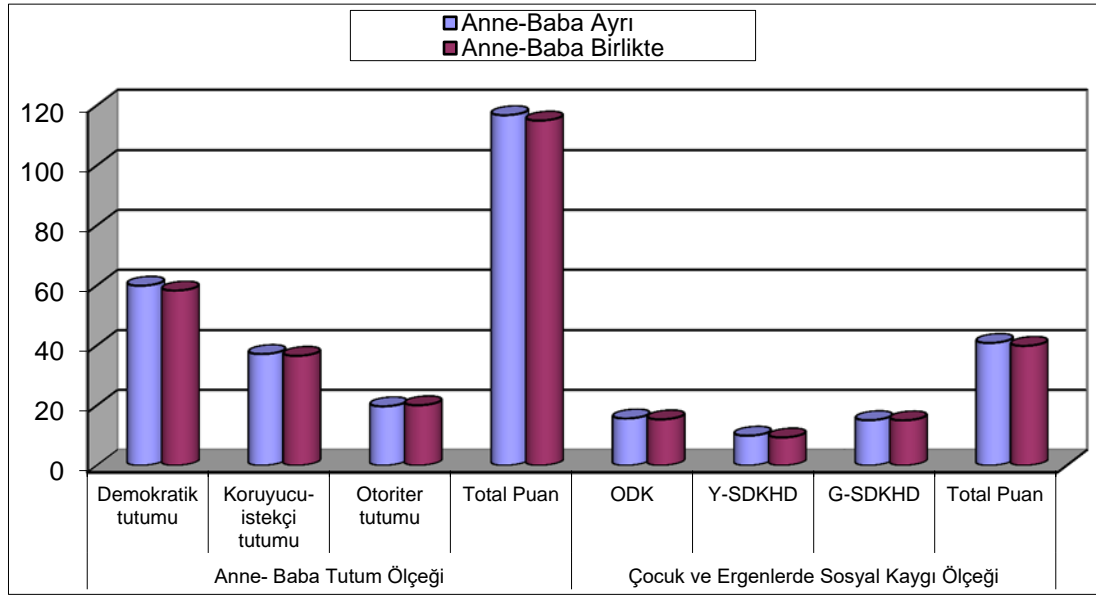
Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,527$).

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,783$).

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,385$).

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,966$).

Anne-Baba Ayrı ve Birlikte gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,707$).

Şekil 4.7: Anne Baba Birlikteliği Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.10: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Ebeveynin Sosyo-ekonomik Durum Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Sosyo Ekonomik Düzey	Düşük n:11	Orta n:273	Yüksek n:16	P
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	50,64±17,62	58,77±11,27	58,63±14,91	0,081
	Koruyucu-istekçi tutumu	42,18±11,97	36,6±10,12	33,31±7,94	0,085
	Otoriter tutumu	24,73±7,75	19,99±6,82	18,44±6,12	0,049
	Toplam Puan	117,55±18,66	115,36±13	110,38±20,17	0,310
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	17,09±6,89	15,63±5,9	11,75±3,68	0,024
	Y-SDKHD	11,09±3,11	9,5±3,13	6,94±2,46	0,001
	G-SDKHD	18,64±4,34	15,16±4,55	11,38±3,72	0,0001
	Toplam Puan	46,82±12,34	40,29±12,04	30,06±7,81	0,001

Tek Yönlü Varyans Analizi

Çizelge 4.11: Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi	Anne- Baba Tutum Ölçeği	Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği			
		Otoriter	ODK	Y-SDKHD	G-SDKHD
Düşük / Orta	0,063	0,694	0,218	0,034	0,175
Düşük / Yüksek	0,045	0,043	0,002	0,0001	0,001
Orta / Yüksek	0,650	0,028	0,004	0,003	0,003

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,081$).

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,085$).

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,049$). Düşük grubunun Otoriter tutumu puan ortalamaları Yüksek grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,045$), diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$). Tabloya bakıldığında sosyo ekonomik düzeyi düşük olarak belirten öğrencilerin ailelerinde otoriter ebeveyn tutum oranı yüksek çıkmıştır.

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,310$).

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,024$).

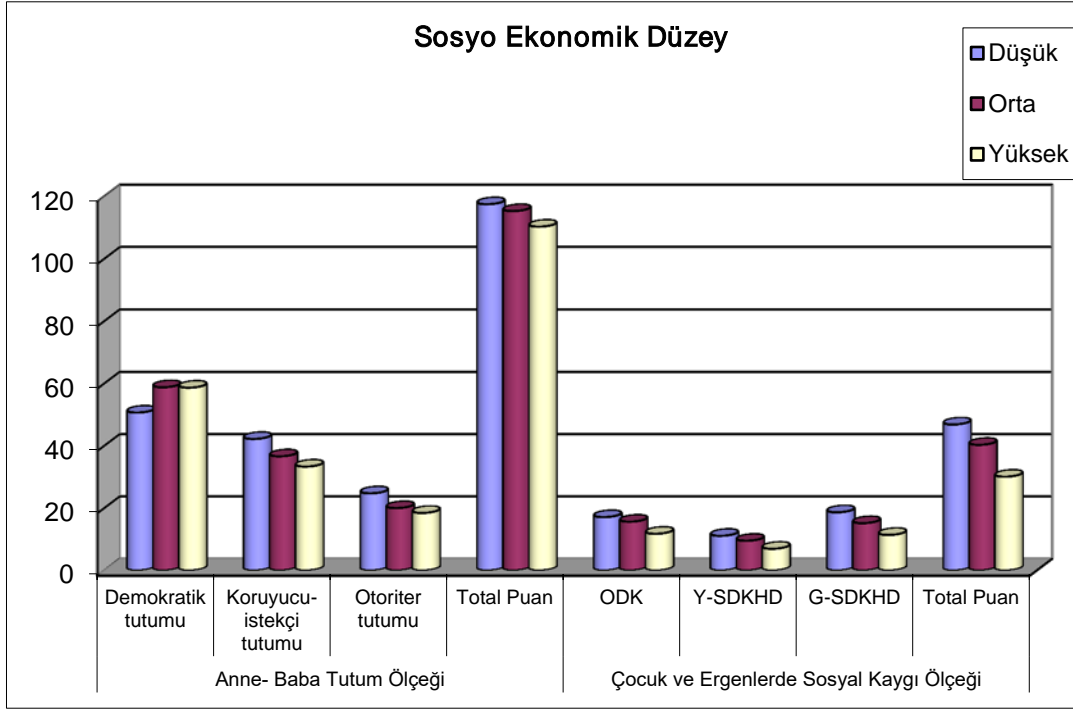
Yüksek grubunun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları Düşük ve Orta gruplarından istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuş ($p=0,043$, $p=0,028$), Düşük ve Orta gruplarının Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,694$). Sosyo ekonomik düzeyi yüksek olarak belirten öğrencilerin sosyal kaygı puanlarının da düşük olduğu gözlenmektedir.

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,001$). Yüksek grubunun Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları Düşük ve Orta gruplarından istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuş ($p=0,002$, $p=0,004$), Düşük ve Orta gruplarının Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,218$).

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,0001$). Yüksek grubunun Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları Düşük ve Orta gruplarından istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuş ($p=0,003$, $p=0,0001$), Orta grubunun Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları Düşük grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p=0,034$). Tabloya bakıldığında ekonomik durumun sosyal kaygı oluşumunda önemli bir risk faktörü olduğu söylenebilir.

Sosyo Ekonomik Düzey Düşük, Orta ve Yüksek gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,001$). Yüksek grubunun Toplam puan ortalamaları Düşük ve Orta gruplarından istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük

bulunmuş ($p=0,001$, $p=0,003$), Düşük ve Orta gruplarının Toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,175$).

Şekil 4.8: Sosyo Ekonomik Düzey Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.12: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	İlkokul n:106	Ortaokul n:84	Lise n:84	Üniversite n:26	P
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	57,84±11,44	58,81±11,91	58±12,21	61,42±11,8	0,548
	Koruyucu-istekçi tutumu	37,54±10,66	35,5±9,58	37,39±9,72	34,12±10,87	0,266
	Otoriter tutumu	20,82±7,21	18,52±5,61	20,86±7,06	19,58±7,85	0,079
	Toplam Puan	116,2±14,01	112,83±15,48	116,25±11,29	115,12±13,02	0,313
Ergenlere Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	16,23±5,86	15,07±5,51	15,54±6,36	13,5±5,42	0,169
	Y-SDKHD	9,75±2,99	9,05±2,81	9,43±3,66	9,23±3,18	0,486
	G-SDKHD	15,56±4,6	15,01±4,19	14,6±5,05	15±4,63	0,558
	Toplam Puan	41,54±11,68	39,13±11,11	39,56±13,75	37,73±11,4	0,369

Tek Yönlü Varyans Analizi

Anne Eğitim Durumu İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,548).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,266).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,079$).

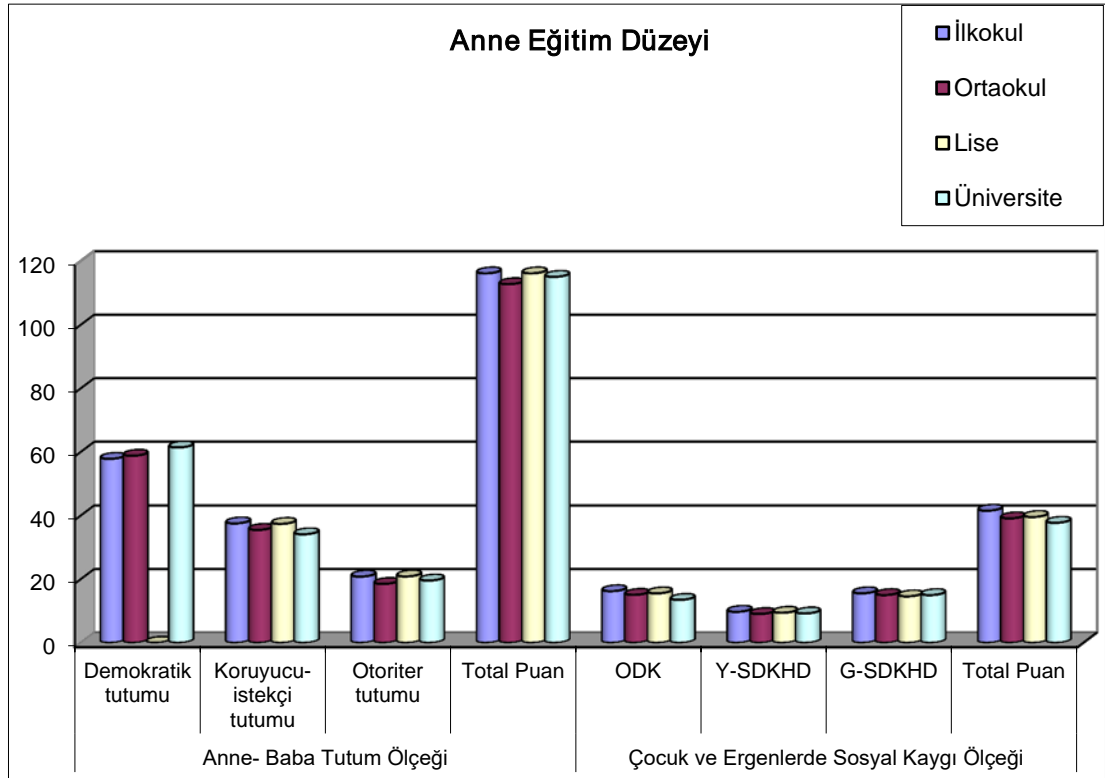
İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,313$).

Anne Eğitim Durumu İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,169$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,486$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,558$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,369$).

Şekil 4.9: Anne Eğitim Durumu Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.13: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	İlkokul n:59	Ortaokul n:79	Lise n:129	Üniversite n:33	P
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	57,61±12,13	58,63±12,14	57,81±11,95	62,19±9,54	0,274
	Koruyucu-istekçi tutumu	36,93±9,8	35,67±10,11	37,98±9,79	33,53±11,44	0,109
	Otoriter tutumu	20,58±7,55	19,04±5,88	20,78±7,21	19,16±6,19	0,259
	Toplam Puan	115,12±14,71	113,34±15,56	116,56±11,81	114,88±13,66	0,433
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	15,42±5,78	15,86±6,33	15,11±5,46	16,28±6,77	0,699
	Y-SDKHD	9,54±3,02	9,2±3,36	9,29±3,04	10,28±3,38	0,388
	G-SDKHD	15,05±4,02	15,16±4,76	14,75±4,61	16,41±5,31	0,348
	Toplam Puan	40,02±11,01	40,23±12,61	39,16±11,84	42,97±14,03	0,465

Tek Yönlü Varyans Analizi

Baba Eğitim Durumu İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,274$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,109$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,259$).

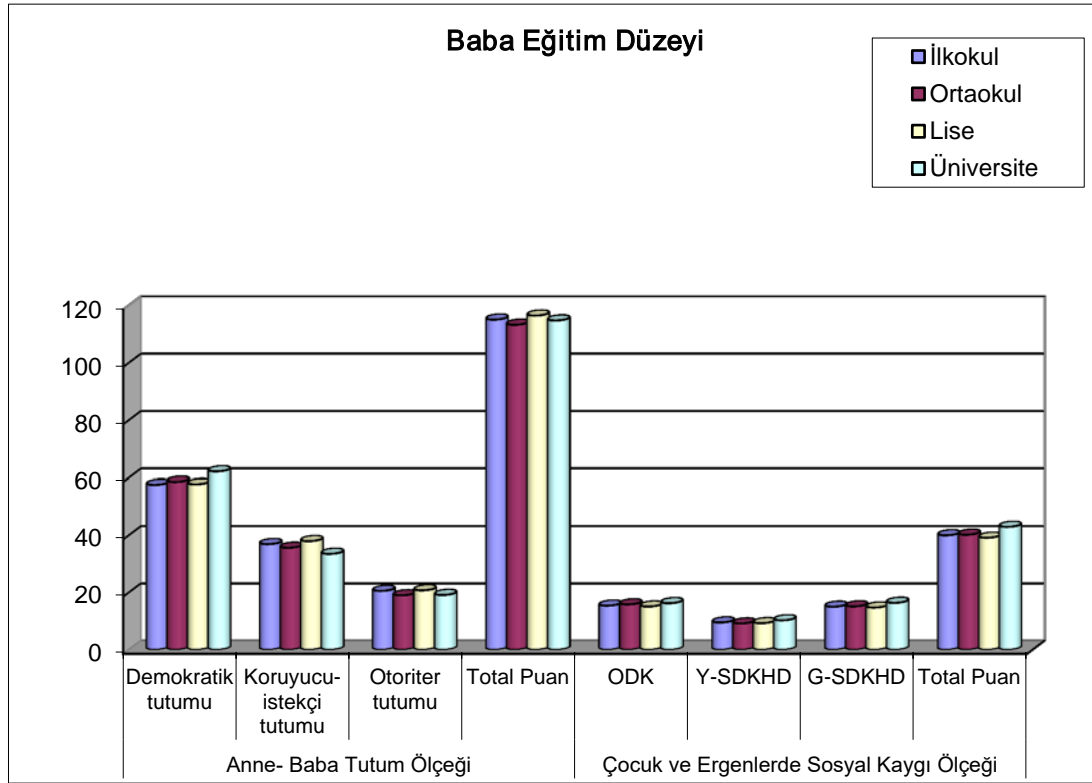
İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,433$).

Baba Eğitim Durumu İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,699$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,388$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,348$).

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,465$).

Şekil 4.10: Baba Eğitim Durumu Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Çizelge 4.14: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Okul Başarısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Okul Başarısı	Zayıf	Orta	İyi	P
		n:31	n:192	n:77	
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	54,65±12,19	57,73±12,08	61,84±10,2	0,005
	Koruyucu-istekçi tutumu	37,23±10,94	37,02±10,49	35,42±8,88	0,475
	Otoriter tutumu	22,03±6,96	20,43±7,25	18,42±5,41	0,022
	Toplam Puan	113,9±12,32	115,18±14,69	115,68±11,58	0,832
Ergenler de Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	16,48±7,14	15,39±5,94	15,29±5,25	0,599
	Y-SDKHD	9,74±3,55	9,52±3,19	9,04±2,91	0,442
	G-SDKHD	15,81±5,49	15,14±4,68	14,68±4,06	0,502
	Toplam Puan	42,03±14,86	40,04±12,15	39±10,83	0,499

Tek Yönlü Varyans Analizi

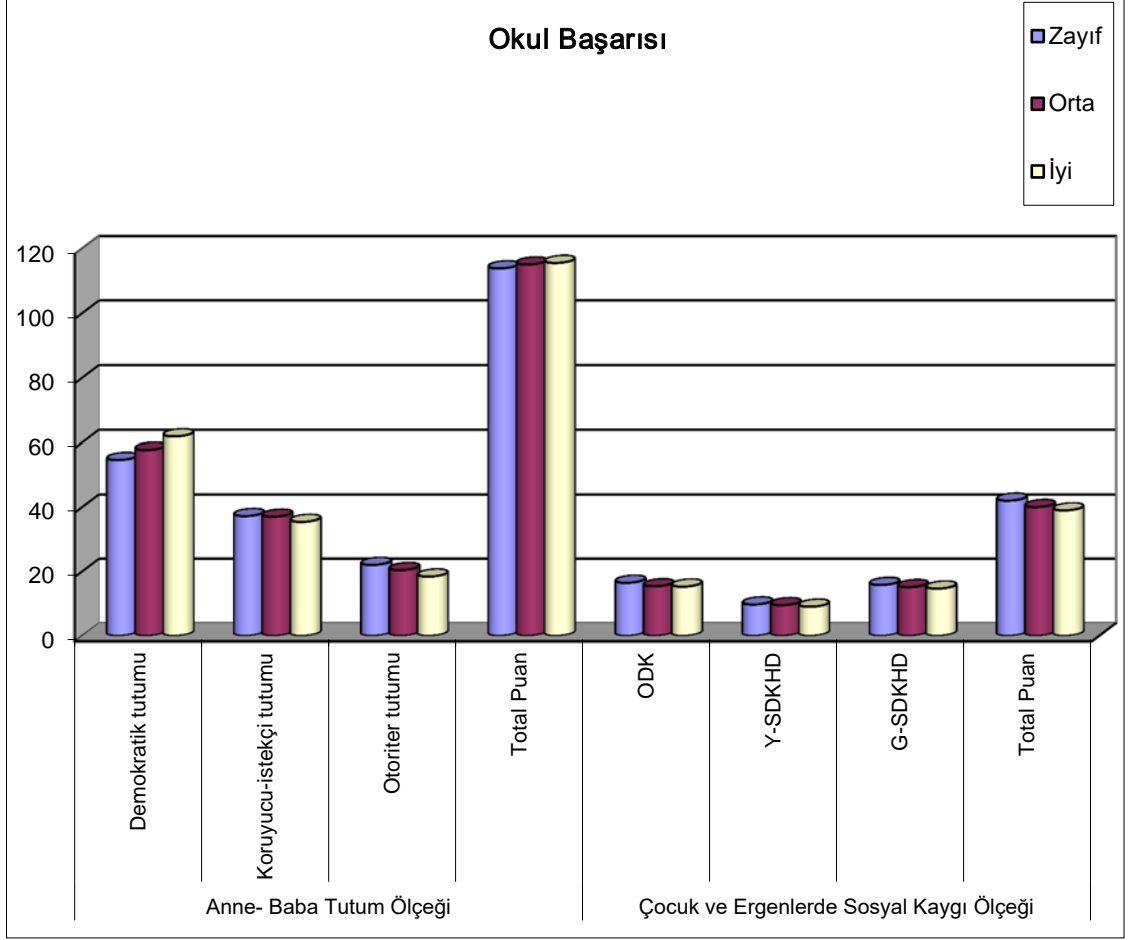
Çizelge 4.15: Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi	Anne-Baba Tutum Ölçeği	
	Dem. Tutum	Otoriter Tutum
Zayıf / Orta	0,359	0,445
Zayıf / İyi	0,011	0,034
Orta / İyi	0,025	0,073

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,005$). İyi Grubunun Demokratik tutum puan ortalamaları Zayıf ve Orta gruplarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,011$, $p=0,025$), Zayıf ve Orta gruplarının Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,359$). Okul başarısı iyi olan öğrencilerin ailelerinde Demokratik Tutum'un hâkim olduğu söylenebilir.

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,475$).

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,022$). İyi Grubunun Otoriter tutumu puan ortalamaları Zayıf grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuş ($p=0,034$), diğer grupların Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$). Tabloya bakıldığında Otoriter ebeveyn tutumunun çocuğun okul başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Şekil 4.11: Okul Başarısı Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,832$).

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,599$).

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,442$).

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan

ortalamları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,502).

Okul Başarısı Zayıf, Orta ve İyi gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p=0,499).

Çizelge 4.16: 15-17 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Anksiyete ve Ebeveyn Tutumlarının Arkadaş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

		0-3 Arkadaş n:73	4-7 Arkadaş n:126	8-12 Arkadaş n:72	≥13 Arkadaş n:29	P
Anne- Baba Tutum Ölçeği	Demokratik tutumu	56,4±13,54	58,37±11,29	60,31±11,36	59,52±10	0,239
	Koruyucu-istekçi tutumu	35,92±10,54	36,71±10,08	36,67±10,3	38±9,32	0,828
	Otoriter tutumu	19,93±7,09	20,85±6,93	18,75±6,75	20,41±6,03	0,223
	Toplam Puan	112,25±13,42	115,93±12,39	115,72±15,57	117,93±14,26	0,171
Ergenler de Sosyal Kaygı Ölçeği	ODK	17,05±7,42	16,12±5,25	14,15±4,8	11,97±4,76	0,0001
	Y-SDKHD	10,62±3,74	9,46±2,63	8,56±3,03	8,38±3,11	0,0001
	G-SDKHD	16,56±5,18	15,54±4,29	13,94±4,13	12,24±3,87	0,0001
	Toplam Puan	44,23±14,72	41,12±10,49	36,65±10,26	32,59±10,78	0,0001

Tek Yönlü Varyans Analizi

Çizelge 4.17: Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi	Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği			
	ODK	Y-SDKHD	G-SDKHD	T.Puan
0-3 Arkadaş / 4-7 Arkadaş	0,682	0,053	0,403	0,266
0-3 Arkadaş / 8-12 Arkadaş	0,013	0,0001	0,003	0,001
0-3 Arkadaş / ≥ 13 Arkadaş	0,0001	0,006	0,0001	0,0001
4-7 Arkadaş / 8-12 Arkadaş	0,094	0,193	0,074	0,048
4-7 Arkadaş / ≥ 13 Arkadaş	0,003	0,321	0,002	0,002
8-12 Arkadaş / ≥ 13 Arkadaş	0,305	0,994	0,305	0,387

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,239$).

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p=0,828$).

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Anne-Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,223$).

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Anne-Baba Tutum Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p=0,171$).

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,0001$).

0-3 Arkadaş grubunun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,013$, $p=0,0001$), 4-7 Arkadaş grubunun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları ≥ 13 Arkadaş grubunun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,003$), diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

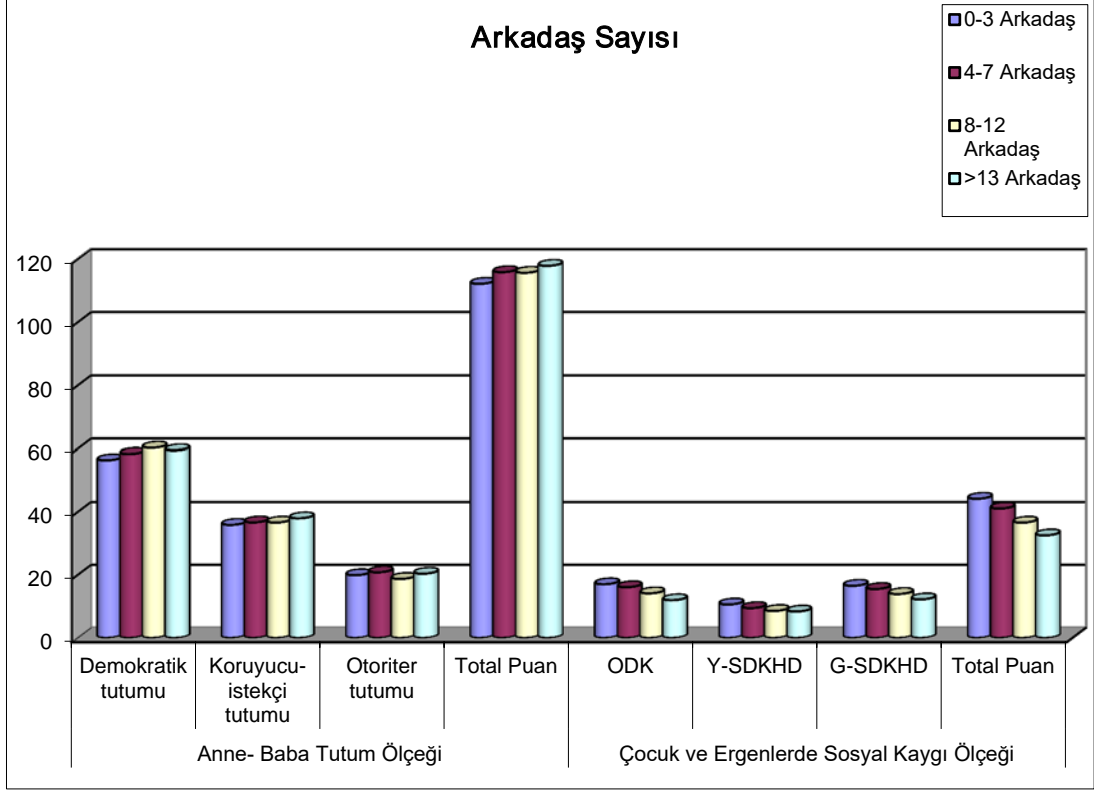
0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,0001$).

0-3 Arkadaş grubunun Y-SDKHD: Yeni Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,006$, $p=0,0001$), diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,0001$).

0-3 Arkadaş grubunun G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,003$, $p=0,0001$),

4-7 Arkadaş grubunun G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamaları ≥ 13 Arkadaş grubunun G-SDKHD: Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,002$), diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Şekil 4.12: Arkadaş Sayısı Gruplarının Anne- Baba Tutum Ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular Grafiği

0-3 Arkadaş, 4-7 Arkadaş, 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p=0,0001$). 0-3 Arkadaş grubunun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puan ortalamaları 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş gruplarının Toplam puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,001$, $p=0,0001$), Tabloya bakıldığında arkadaş sayısını düşük olması sosyal kaygının oluşumunda risk teşkil ettiği söylenebilir.

4-7 Arkadaş grubunun Toplam puan ortalamaları 8-12 Arkadaş ve ≥ 13 Arkadaş grubunun Toplam puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş ($p=0,048$, $p=0,002$), diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Çizelge 4.18: Pearson Korelasyon testi

		Anne- Baba Tutum Ölçeği			
		Demokrati	Koruyucu	Otorite	Topla
		k tutumu	-istekçi	r	m
			tutumu	tutumu	Puan
Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	r -0,171	0,167	0,221	0,086
		p 0,003	0,004	0,0001	0,135
	Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma	r -0,250	0,191	0,282	0,067
		p 0,0001	0,001	0,0001	0,249
	Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma	r -0,166	0,111	0,146	0,012
		p 0,004	0,056	0,012	0,837
		r -0,212	0,173	0,236	0,064
		p 0,0001	0,003	0,0001	0,269
	Toplam Puan				

Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=-0,171$ $p=0,003$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=-0,250$ $p=0,0001$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=-0,166$ $p=0,004$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=-0,212$ $p=0,0001$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puanları arasında Pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,167$ $p=0,004$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyuma puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,191$ $p=0,001$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyuma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmemiştir ($r=0,111$ $p=0,056$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,173$ $p=0,003$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puanları arasında Pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,221$ $p=0,0001$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyuma puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,282$ $p=0,0001$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyuma puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,146$ $p=0,012$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutumu puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir ($r=0,236$ $p=0,0001$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Toplam puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmemiştir ($r=0,086$ $p=0,135$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Toplam puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmemiştir ($r=0,067$ $p=0,249$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Toplam puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmemiştir ($r=0,012$ $p=0,837$).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Toplam puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmemiştir ($r=0,064$ $p=0,269$).

POZİTİF KORELASYON: *Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutumu puanları ARTARKEN Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puanları ARTMAKTADIR.*

NEGATİF KORELASYON: *Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ARTARKEN Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği Olumsuz Değerlendirilme Korkusu puanları AZALMAKTADIR.*

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin öne sürülen problemler, istatistiksel ve ilişkisel tarama modeli sonucunda elde edilen bulgularla tartışılacak ve yorumlanacaktır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, ruh sağlığı alanında çalışanlara, araştırmacılara, ebeveynlere yönelik önerilerde bulunulacaktır.

5.1.1 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının yaş değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin yaş değişkenine göre anne baba tutumlarının ve sosyal kaygı puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelge 4.3’de görüldüğü gibi yaş değişkenlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları ve Sosyal Kaygı Ölçeği toplam puan ortalamaları üzerindeki temel etkisinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu durumun yaş grupları arasında önemli bir yaş farkının olmamasından kaynaklandığı varsayılmaktadır.

5.1.2 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının cinsiyet değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre anne baba tutumlarının ve sosyal kaygı puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelge 4.4’de görüldüğü gibi cinsiyet değişkenlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği puanları ve Sosyal Kaygı Ölçeği puanları üzerindeki temel etkisinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları ebeveyn tutumlarından demokratik ve otoriter tutum puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmezken, erkek öğrencilerin ailelerinde Koruyucu istekçi tutumun kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu

gözlenmektedir. Kız öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumlarında erkek öğrencilere göre anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen sosyal kaygı puanlarında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Kız öğrencilerin (ODK) Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve (G-SDKHD) Genel Sosyal Durumlarda Korku ve Huzursuzluk Duyma puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde cinsiyet değişkenlerinin sosyal kaygı ve ebeveyn tutumları üzerindeki etkisine dair farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Tanzi (2018), yaptığı çalışmada cinsiyet değişkenlerine bağlı olarak öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinde bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Greca ve Lopez (1998), yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre ise kızlar, erkeklere oranla daha fazla sosyal anksiyete rapor etmişlerdir. Olumsuz değerlendirilme korkusu ve yeni durumlardan kaçınma, erkeklere kıyasla kızlarda daha belirgin olduğu bildirilmiştir. Literatür incelendiğinde; sosyal kaygının, hangi cinsiyette daha fazla görüldüğüne dair araştırma bulgularının birbirleri ile tutarlı olmadığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda erkek öğrencilerin bazı çalışmalarda kız öğrencilerin sosyal kaygılarında farklılık bulunurken, bazı çalışmalarda cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Leary & Kowalski akt. Erkan, 2002).

5.1.3 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne babanın sağ/özü durumu, anne babanın birlikte yaşama durumu, anne ve babanın eğitim durumu değişkenlerine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne babanın sağ/özü durumu, anne babanın birlikte yaşama durumu, anne ve babanın eğitim durumu değişkenlerine göre anne baba tutumlarının ve sosyal kaygı puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelgelerde 4.5, 4.6, 4.7, 4.8, 4.9, 4.12, 4.13 görüldüğü gibi belirtilen değişkenlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği puanları ve Sosyal Kaygı Ölçeği puanları üzerindeki temel etkisinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde Erkan (2002), yaptığı çalışmada anne babanın boşanma durumu, eğitim seviyeleri ve sosyal faaliyetlere katılma durumunu sosyal kaygıda risk faktörü olarak değerlendirirken, doğum sırasının risk faktörü

olmadığını bildirmiştir. Aradaki bu fark, Erkan'ın araştırmasında risk faktörlerini anlamaya yönelik bir form kullanılmasına ve yarı yapılandırılmış görüşmeler sayesinde öğrenciden sosyo demografik durumları hakkında daha detaylı bilgi alınmasına bağlanarak açıklanabilir. Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003), yaptıkları araştırmada ise cinsiyetin, kardeş sayısının, sosyo ekonomik durumun ve anne baba eğitim seviyesinin çocukların sürekli kaygı seviyeleri ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

5.1.4 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının sosyo-ekonomik durum değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre anne baba tutumlarının ve sosyal kaygı puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelge 4.10'da görüldüğü gibi sosyo-ekonomik değişkenlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği puanları ve Sosyal Kaygı Ölçeği puanları üzerindeki temel etkisinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sosyo-ekonomik durumunu düşük olarak belirten öğrencilerin ailelerinde otoriter ebeveyn tutum puanı yüksek bulunmuştur. Sosyo ekonomik düzey düşükçe öğrencilerin sosyal kaygı puanlarında artış olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki araştırma bulgularına bakıldığında sosyo-ekonomik değişkenin ebeveyn tutumu ve sosyal kaygı puanlarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003), yaptıkları araştırmada sosyo-ekonomik durumun çocukların sosyal kaygı seviyelerinde bir etkisinin olmadığını belirtirken, Erkan (2002) ailenin gelir düzeyinin çocuğun sosyal kaygı durumunda bir risk faktörü olduğunu bildirmiştir. Erkan, Güçray ve Çam (2002) yapmış oldukları araştırmalarında ise Otoriter anne baba ve Koruyucu-istekçi ana baba tutumlarına sahip öğrencilerin (ODK),(SKH) ölçeklerinden yüksek puan aldıklarını belirtmişlerdir. Lieb ve arkadaşları (2000) Aşırı korumacı ve reddeden ebeveynlik tarzının sosyal kaygı ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu bildirmişlerdir.

5.1.5 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının okul başarı durumu değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin okul başarı durumu değişkenine göre anne baba tutumlarının ve sosyal kaygı puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelge 4.14'de görüldüğü gibi okul başarı değişkenlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı farklılık gözlenirken, öğrencilerin sosyal kaygı puanlarında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Okul başarısını iyi olarak belirten çocukların ailelerinde demokratik tutum puanı, okul başarısını zayıf ve orta bildiren çocuklara göre daha yüksek çıkmıştır. Okul başarısını zayıf olarak bildiren öğrencilerin ailelerinde otoriter tutumun hakim olduğu gözlenmiştir. Ancak okul başarısı ile sosyal kaygı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan bir araştırmada; Yıldız ve Kutlu (2015), genel durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma ile öğrencinin okula bağlanma ve başarısında anlamlı bir ilişki olduğunu ancak olumsuz değerlendirilme korkusu ve yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma değişkeninin çocuğun okula bağlanma ve başarısında anlamlı bir etkiye sahip olmadığını belirtmişlerdir (Yıldız & Kutlu, 2015).

5.1.6 15-17 yaş arası ergenlerin sosyal anksiyete ve ebeveyn tutumlarının arkadaş sayısı değişkenine ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin arkadaş sayısı değişkenine göre anne baba tutumlarının ve sosyal kaygı puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelge 4.16'da görüldüğü gibi arkadaş sayısı değişkenlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı bir ilişki gözlenmezken, öğrencilerin sosyal kaygı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Arkadaş sayısını düşük olarak belirten öğrencilerin sosyal kaygı puanları yüksek çıkarken, arkadaş sayısını yüksek bildiren öğrencilerin sosyal kaygı puanları düşük çıkmıştır. Greca ve Lopez (1998), yapmış oldukları araştırmada sosyal kaygı ile arkadaş kabulü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişler, sosyal anksiyetesi yüksek çıkan kız öğrencilerde yakın arkadaş sayısının az olduğunu bildirmişlerdir.

5.1.7 Ergenlerin sosyal kaygı ölçeği alt boyutları ile ebeveyn tutumları ölçeği alt boyutlarına ilişkin bulgulara yönelik yorumlar

Araştırma, 15-17 yaş aralığında liseye devam eden öğrencilerin sosyal kaygı ölçeği alt boyutları ile ebeveyn tutumları ölçeği alt boyutlarındaki ilişkinin farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çizelge 4.18’de görüldüğü gibi Anne-Baba Tutum Ölçeği Demokratik tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK, G-SDKHD ve Y-SDKHD puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir. Ailelerde demokratik tutum arttıkça öğrencinin sosyal kaygısı azalmaktadır. Bu bilgiler literatür sonuçlarıyla da tutarlılık göstermektedir. Yapılan birçok araştırmaya bakıldığında çocuk ve ergenler için sağlıklı aile ortamının; ebeveyn ve çocuk arasında eşit ilişkilerin yaşandığı, sevgi ve hoşgörü temellerine dayanan demokratik aile yaşamı olduğu belirtilmektedir (Baumrind’den akt. Kuzgun & Eldeleklioğlu,1999).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Koruyucu-istekçi tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK, G-SDKHD puanları arasında Pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenirken Y-SDKHD puanları arasında anlamlı korelasyon gözlenmiştir. Literatüre bakıldığında olumsuz değerlendirme korkusu sosyal anksiyete oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir ve aşırı korumacı, kaygılı ve baskıcı ebeveyn yetiştirme tarzı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Takako’dan akt. Erkan, 2002).

Anne-Baba Tutum Ölçeği Otoriter tutum puanları ile Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği ODK, G-SDKHD ve Y-SDKHD puanları arasında Pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon gözlenmiştir. Ebeveynlerin otoriter tutumu arttıkça ergenlerin sosyal kaygıları da artmaktadır. Yapılan bir araştırma da demokratik ebeveyn tutumuna sahip öğrencilere kıyasla, koruyucu ve otoriter ana baba tutumuna sahip öğrencilerin ODK, SKH puanlarının yüksek olduğu bildirilmiştir (Erkan, Güçray & Çam, 2002). Diğer bir araştırma ise, Türkiye’de yapılmış ebeveyn tutum ve davranışlarının gençler üzerindeki etkisini inceleyen yayınlanmış araştırmaların derlemesinden oluşmaktadır. 34 farklı yayınının incelenmesini içeren çalışmada ebeveynlerin baskı, aşırı disiplin ve aşırı koruyucu tutumunun çocuk ve ergenler üzerindeki etkisi tutarlı olarak olumsuz; demokratik ve kabul edici tutumların ise gençler üzerindeki etkisi tutarlı olarak

olumlu bulunmuştur (Sümer, Aktürk, & Helvacı, 2010). Araştırma bulgularının literatürle uygun ve anlamlı sonuçları olduğu görülmektedir.

5.2 Öneriler

Bu bölümde; araştırmada edinilen bilgiler doğrultusunda, uygulayıcılara, ileride yapılacak olan çalışmalar için araştırmacılara ve ailelere öneriler sunulmaktadır. Aileler, ergenlik dönemindeki bireylere kendini gerçekleştirme imkânı vermeli ve ergenin çocuksu özdeşimlerden uzaklaşarak yerine yeni ilişkiler kurmasını teşvik etmelidir. Ebeveynler, demokratik ebeveyn tutumunun ergenlik döneminin daha sağlıklı yaşanması için örnek bir tutum olduğunu dikkate almalı ve gerekirse bu konuda uzmanların bilgisine başvurmalıdır. Araştırmada edinilen bilgiler doğrultusunda bu konu üzerinde ileride yapılacak çalışmalar için araştırmacılara yönelik öneriler şu şekildedir: Araştırmanın yapılandırılmış-yarı yapılandırılmış görüşmelerle, klinik ve benzeri ortamlarda, uzun süreli ve belirli sıklıklarda görüşmelerle tekrarlanarak yapılmasının araştırma sonuçlarına önemli katkıları olacaktır. Sosyal kaygı ve anne baba tutumları birçok dinamiği içeren kapsamlı bir çalışma konusudur ve biyopsikososyal bağlam içinde ele alınmalıdır. Öğrencilerin her ne kadar ölçekleri yansız cevaplandıkları düşünülse de araştırma konusu itibari ile derinlemesine ve yüz yüze çalışmayı gerektirmektedir. Araştırmanın, alanda çalışan uygulayıcılar içinde sosyal kaygı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Uygulayıcılar, sosyal kaygısı yüksek olan bireylerle çalışırken ebeveynleri ile birlikte çalışma yapmaları tedavide olumlu sonuçlar sağlayacaktır. Alanyazın kısmında da belirtildiği gibi sosyal anksiyete yaşayan bireylerin, çocukluk yaşantılarının iyi anlaşılmasının tedavi sürecine olumlu katkı sağlayacağı unutulmamalıdır. Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları olduğunu belirtmek gerekir. Örneklem, tek bir okulda, 15-17 yaş aralığında 300 lise öğrencisinden oluşmakta ve bu durum araştırmanın genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Araştırmada, alanyazın kısmının psikanalitik kuram ağırlıklı çalışılması, konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı gibi benzer araştırmalara kıyasla araştırmaya özgün bir nitelik de kazandırmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adler, A.** (1994). *Genç Kız Psikolojisi Ve Cinselliği*. (N. Sipahioğlu, Çev.) İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- Akça, S., Şengül, B., & Uyar, T.** (2014). Piskopatoloji,Hasta ve Terapist Bağlamında Altı Temel Duygudan Korkunun İncelenmesi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 23-39.
- Akhtar, S.** (2017). *Acının Kaynakları Korku, Açgözlülük, Suçluluk, Kandırma, İhanet Ve İntikam*. (E. O. Gezmiş, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aktaş, S.** (2011). 9.Sınıfta Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alisinanoğlu, F., & Ulutaş, İ.** (2003). Çocukların Kaygı Düzeyleri İle Annelerin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 65-71.
- APA.** (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4.Baskı,(DSM IV)*. Washington DC: American Psychiatric Association.
- Aydın, A.** (2006). Ergenlerde Sosyal Anksiyete Belirtilerini Azaltmaya Yönelik Bilişsel-Davranışçı Bir Müdahale Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Aydın, A., & Sütcü, S. T.** (2007). Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğinin (ESKÖ) Geçerlik Ve Güvenirliğinin İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 79-89.
- Beck, A. T.** (2017). Anksiyeteyi Yenmek. A. T. Beck, & G. Emery içinde, *Anksiyete Bozuklukları ve Fobiler* (V. Öztürk, Çev., s. 49-59). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Beck, A. T., & Emery, G.** (2017). Anksiyeteyle Başa Çıkmak,Farkındalık fFormülünü Hatırla. A. T. Beck, & G. Emery içinde, *Anksiyete Bozuklukları ve Fobiler* (V. Öztürk, Çev., s. 511-512). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Bögels, S. M., Oosten, A. V., Muris, P., Smulders, D.** (2001). Familial Correlates Of Social Anxiety İn Children And Adolescents. *Behaviour Research And Therapy*, 273-287.
- Bynion, T.M., Blumenthal, H., Bilsky S. A., Cloutier R. M., Leen-Feldner E. W.)** (2017). Dimensions Of Paranting Among Mothers And Fathers İn Relation To Social Anxiety Among Female Adolescents. *Journal Of Adolescence*, 11-15.
- Cankardaş, S.** (2019). Kadın ve Erkeklerde Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Belirlenmesinde Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Benlik Saygısının Rolü. *Studies in Psychology*, 39(1), 83.
- Cüceloğlu, D.** (2016). Yaşam Boyunca Gelişim. D. Cüceloğlu içinde, *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları* (s. 331). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Dilbaz, N.** (1997). Sosyal Fobi. *Psikiyatri Dünyası*, 18-24.
- Direktör, C., & Çakıcı, M.** (2012). Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Kabul ve Reddin Psikolojik Sorunlar Üzerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 132-144.
- Erkan, Z.** (2002). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma, Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Erkan, Z., Güçray, S., & Çam, S.** (2002). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 64-75.
- Ersoy, B.** (2017, Aralık 17). *Musa'nın Değneği*. Bilal Ersoy Web Sitesi: <https://bilalersoy.com/psikanaliz/musanin-degneği/> adresinden alınmıştır
- Ersoy, B.** (2017 b, Aralık 27). *Pürtelaş İnsanlar*. Bilal Ersoy Web Sitesi: <https://bilalersoy.com/psikanaliz/purtelas-insanlar/> adresinden alınmıştır
- Freud, A.** (2015). *Ben Ve Savunma Mekanizmaları*. (Y. Erim, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları -Ötekini Dinlemek 19.
- Freud, S.** (2013). Ketvurmalar, Belirtiler Ve Anksiyete. S. Freud içinde, *Psikopatoloji* (H. Atalay, Çev., s. 216-306). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Geçtan, E.** (2013). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar, S:160-164*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Geçtan, E.** (2014). Harry S.Sullivan ve İlişkiler Kuramı. E. Geçtan içinde, *Psikanaliz ve Sonrası* (s. 266). İstanbul: Metis Yayınları.
- Geçtan, E.** (2014). Karen Horney ve Bütüncü Yaklaşım. E. Geçtan içinde, *Psikanaliz ve Sonrası* (s. 228-235). İstanbul: Metis Yayınları.
- Geçtan, E.** (2013). Anksiyete Bozuklukları, Gabbard'ın Görüşleri. E. Geçtan içinde, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar* (s. 171,172). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Geçtan, E.** (2014). *Psikanaliz Ve Sonrası*.(s.47) İstanbul: Metis Yayınları.
- Geçtan, E.** (2017). Kaygı. E. Geçtan içinde, *İnsan Olmak* (s. 84-94). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gökalp, P. G.** (2000). Yaygın Anksiyete Bozukluğu. P. G. Gökalp, & R. Tükel (Dü.) içinde, *Anksiyete Bozuklukları* (s. 141). Ankara: Çizgi Tıp Yayınevi.
- Greca, M., & Lopez, N.** (1998). Social Anxiety Among Adolescents:Linkages With Peer Relations and Friendships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 2(26), 83-94.
- Gruber, K., & Heimberg, R. G.** (2016). Sosyal Anksiyete İçin Bir Bilişsel-Davranışçı Tedavi Paketi. R. G. Karin Gruber içinde, *Anksiyete Terapisi* (B. Büyükdere, Çev., s. 287-289). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Güleç, N.** (2014). Ergenlik:Anlamak Ve Anlaşılmak Üzerine. *Psikanaliz Yazıları - Ergenlik-* (s. 48). içinde İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Güneri, E.** (2017). *Psikolojide Kullanılan Ölçekler S:30,94,339*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Hofmann, G., & DiBartolo, P. M.** (2016). Bilişsel Terapi Teknikleri. I. D.Yalom (Dü.) içinde, *Anksiyete Terapisi* (B. Büyükdere, Çev., s. 89,90). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Jeammet, P., & Mingasson, L.** (2016). İletişim. P. Jeammet (Dü.) içinde, *Ergenlik, Anne Babalar ve Uzmanlar İçin Nirengi Noktaları* (M.İşıl.Ertüzün, Çev., s. 161-174). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Karamustafaloğlu, O., & Yumrukçal, H.** (2011). Depresyon Ve Anksiyete Bozuklukları. *Şişli Etfal Hastenesi Tıp Bülteni*, 45(2).
- Kılıç, E.** (1999). Sosyal Fobi Etiyolojisine Yönelik Gelişimsel Bir Model. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 52(1), 45-51.
- Kierkegaard, S.** (2006). *Kaygı Kavramı*. (T. Armaner, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Klein, M.** (2012). Ergenlikteki Ketlenmeler Ve Güçlükler. M. Klein içinde, *Sevgi, Suçluluk Ve Onarım* (L. Tanoğlu, Çev., s. 45). İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Köknel, Ö.** (1998). *Korkular Takıntılar Saplantılar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köşkdere, A. A.** (2018). Kaygı Yaratan ve Gideren Baba. *Kaygı/Psikanaliz Yazıları* (s. 13). içinde İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, I., Tükel, R., Üçok, A., Yargıç, İ., & Yazıcı, O.** (2009). *Psikiyatri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım Ve Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A.** (1997). Ergenlikte Kişiliğin Gelişmesi. A. Kulaksızoğlu içinde, *Ergenlik Psikolojisi* (s. 87). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kuzgun, Y., & Eldeleklioğlu, J.** (1999). Anne Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 69-77.
- Lacan, J.** (2004). *The Seminar of Jacques Lacan, Book X: Anxiety (1962-1963)*. (J. A. Miller, Çev.) Cambridge: Cambridge: Polity Press.
- Lieb, R., Wittchen, H.U., Michael, Höfler, M. F., Stein, M. B., Merikangas K. R.** (2000). Parental Psychopathology, Parenting Styles, and the Risk of Social Phobia in Offspring. *Arch Gen Psychiatry*(57), 859-866.
- Odağ, C.** (2008). *Ergenler*. İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Eğitim Hizmetleri, Org.Ltd.Şti.
- Özakkaş, T.** (2016). Patolojik Anksiyete. T. Özakkaş içinde, *Anksiyete Bozuklukları ve Tedavisi* (s. 18-19). Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Özcan, C.** (2018). Gerçeğin Eşiğindeki Kaygı. C. Özcan içinde, *Kaygı (Psikanaliz Yazıları)* (s. 98-102). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Öztürk, A.** (2014). Sosyal Kaygıyı Açıklayan Yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19-20, Cilt:13, Sayı:48.
- Parman, T.** (2013). *Ergenliğin Yüzleri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Parman, T.** (2017). *Ergenlik Ve Ötesi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Parman, T.** (2017). *Ergenlik Ya Da Merhaba Hüzün*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Pettit, G. S., Robert, D. L., Kenneth, A. D., John E. B., Michael. M. C.** (2001). Antecedents and Behavior-Problem Outcomes of Parental Monitoring and Psychological Control in Early Adolescence. *Child Development*, 583-598.
- Phillips, A.** (2017). *Kaçırdıklarımız/ Yaşanmamış Hayata Övgü*. (S. Sıral, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Rank, O.** (2014). *Doğum Travması*. (S. Yücesoy, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Rao, P. A., Beidel, D. C., Turner, S. M., Ammerman, R. T., Crosby L. E., Sallee F. R.** (2007). Social Anxiety Disorder In Childhood And Adolescence: Descriptive Psychopathology. *Behaviour Research And Therapy*, 1181-1191.
- Roudinesco, E.** (2017). *Her Şeye ve Herkese Karşı Lacan*. (N. Başer, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Salecl, R.** (2016). *Seçme İkilemi*. (B. E. Aksoy, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Salecl, R.** (2018). *Kaygı Üzerine*. (B. E. Aksoy, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.

- Sezer, Ö.** (2010). Ergenlerin Kendilik Algularının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-19.
- Sezer, Ö., & Oğuz, V.** (2010, Eylül). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18, 743-758.
- Sungur, M. Z.** (2000). Sosyal Fobi. M. Z. Sungur, Ed, & R. Tükel (Dü) içinde, *Anksiyete Bozuklukları* (s. 59,60). Ankara: Çizgi Tıp Yayınevi.
- Sümer, N., Aktürk, G. E., & Helvacı, E.** (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri:Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 42-59.
- Şener, B.** (2012). <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>. adresinden alınmıştır.
- Tanzi, B.** (2018). *Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Kabul ve Reddinin Mükemmelliyetçilik ve Sosyal Kaygı Düzeyi İle İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Programı.
- Torun, F.** (2014). Yasın Dili:Ergenin Şiiri. P. Yazıları içinde, *Psikanaliz Yayıları: Ergenlik* (s. 63-64). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Tura, S. M.** (2005). *Günümüzde Psikoterapi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Türkçapar, M.** (1999). Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı. *Klinik Psikiyatri*, 247-253.
- Ünsal, Z. K.** (2013). Yetişkinliğe Geçişte Benlik İdeali Ve İdealleştirme Süreci. T. Parman (Dü.) içinde, *Ergenlikte Değişim Ve Erişkin Yaşama Geçiş* (s. 215). İstanbul: Bağlam Yayıncılık
- Wallace, E. R.** (2012). *Dinamik Psikiyatri Kuramı Ve Uygulaması*. (Y. Atalay, Çev.) İstanbul: Okuyan Us Yayıncılık.
- Winnicott, D.** (2014). *Oyun Ve Gerçeklik*. (T. Birkan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları-Ötekini Dinlemek 2.
- Yalom, I.** (2001). *Varoluşçu Terapi*. (Z. İ. Babayiğit, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yavuzer, H.** (1979). Çocukların Psikososyal Gelişmesi. *Psikoloji Dergisi*, 20-24.
- Yıldız, M. A., & Kutlu, M.** (2015). Erinlerde Okula Bağlanmanın Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı ve Depresif Belirtilerin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 332-345.
- Yörükoğlu, A.** (1978). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zabcı, N.** (2018). Seansta Şiddet. *Çocuk Ve Ergenle Çalışmak-Psikanaliz Defterleri 1* (s. 59). içinde İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

EKLER

- Ek 1:** Bilgilendirilmiş Onam Formu
- Ek 2:** Sosyo-Demografik Bilgi Formu
- Ek 3:** Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği
- Ek 4:** Anne Baba Tutum Ölçeği
- Ek 5:** Etik Kurul Onay Formu

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

Araştırmamıza gösterdiğiniz ilgi nedeniyle teşekkür ederiz. Öncelikle lütfen aşağıdaki açıklamayı dikkatle okuyunuz.

Elinizdeki ölçekler İstanbul Aydın Üniversitesi psikoloji yüksek lisans öğrencisi Yeliz Çoban'ın tez çalışmasında kullanılacaktır. Bu ölçekler, Prof. Dr. Cebirail Kısa'nın danışmanlığında yürüttüğüm '15-17 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Sosyal Anksiyete (Kaygı) Düzeyleri ile Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi'' konulu tez çalışmam için veri toplamak amacıyla size verilmiştir. Bu çalışmada, algılanan anne baba tutumlarının sosyal anksiyete düzeyine etkisi incelenecektir.

Uygulamada bir Sosyo-demografik form ve iki ölçek kullanılacaktır, formları doldurmak yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Formlarda kimliğinizi açığa çıkaracak (isim, anne baba adı v.b.) sorulara yer verilmemiştir. Dolayısıyla anketi doldurmanın kimliği belli olmayacak ve formlardan elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacına yönelik kullanılacaktır. Yanıtlarınızı içtenlikle vermeniz bu çalışma için çok önemlidir. Lütfen her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak yanıtlayınız ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bilimsel amaçla hazırlanan bu yüksek lisans tez çalışmasına cevaplarınızla yapacağınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Yeliz Çoban
Psikoloji Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
yelizcee@gmail.com

Ek 2: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Aşağıda size dair bazı temel bilgilere ilişkin sorular vardır. Bazı sorular seçeneklidir. Seçenekli soruları size en uygun olan seçeneğin yanındaki paranteze çarpı işareti (X) koyarak cevaplandırınız. Seçenek belirtilmeyen sorularda ise yanına cevabını doğrudan yazınız. Formlarda kimliğinizi açığa çıkarıcı (İsim, anne-baba adı vb.) sorular kullanılmamıştır, kimliğiniz belli olmayacaktır.

1-Yaşınız:

15 (1)

16 (2)

17 (3)

2-Cinsiyetiniz: Kadın (1) Erkek (0)

3-Siz dahil kaç kardeşiniz?

4-Siz ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?

5-Annemiz: Sağ (0) Ölü (1)

6-Babanız: Sağ (0) Ölü (1)

7-Anne ve babanız birlikte mi yaşıyor?

Evet (1)

Hayır (0)

8-Sosyoekonomik durumunuzu nasıl görüyorsunuz?

Düşük (1) Orta (2) Yüksek (3)

9-Anneminizin eğitim durumu:

İlkokul (1) Ortaokul (2) Lise (3) Üniversite (4) Yüksek Lisans/Doktora (5)

10-Babanızın eğitim durumu:

İlkokul (1) Ortaokul (2) Lise (3) Üniversite (4) Yüksek Lisans/Doktora (5)

11-Okul başarınızı genel olarak nasıl görüyorsunuz?

Zayıf (1) Orta (2) İyi (3)

12-Kendinize yakın bulduğunuz ve sık görüştüğünüz arkadaş sayısı:

.....

Ek 3: Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği

ERGENLER İÇİN SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİ*

Bu bir test değildir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bütün maddeleri olabildiğince içtenlikle cevaplamaya çalışınız. Her bir maddenin altında yer alan kutulardan size uygun olan tek bir maddeyi işaretleyiniz ve boş bırakmayınız.

1=Hiçbir zaman 2=Nadiren 3=Bazen 4=Genellikle 5=Her zaman

Örnek:

1-Yaz tatilinde seyahat etmeyi severim 1 2 3 4 5

2-İspanağı severim 1 2 3 4 5

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her zaman
1-Başkalarının önünde yeni bir şeyler yapmaya çekinirim.	1	2	3	4	5
2-Arkadaşlarımla bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3-Bana satışılmasından tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
4-Tanımadığım insanların yanında utanırım.	1	2	3	4	5
5-Sadece çok iyi tanıdığım insanlarla konuşurum.	1	2	3	4	5
6-Yaşlıtlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuqlarını düşünürüm.	1	2	3	4	5
7-Kitap okumayı severim.	1	2	3	4	5
8-Başkalarının benim için ne düşündüğünden endişelenirim.	1	2	3	4	5
9-Başkalarının benden hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5
10-Çok iyi tanımadığım yaşlıtlarımla konuşurken heyecanlanırım.	1	2	3	4	5
11-Spor yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
12-Başkalarının benim hakkımda ne söyleyeceğinden endişelenirim.	1	2	3	4	5
13-Yeni insanlarla tanışırken tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
14-Başkalarının benden hoşlanmayacağından endişelenirim.	1	2	3	4	5
15-Bir grup insanla beraberken durgunumdur.	1	2	3	4	5
16-Kendi başıma bir şeyler yapmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
17-Başkalarının benimle dalga geçtiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
18-Birisiyle tartışmaya girsem onun benden hoşlanmayacağından endişe	1	2	3	4	5
19-Hayır derler diye başkalarına benimle bir şeyler yapmayı teklif etmeye	1	2	3	4	5
20-Bazı insanların yanındayken tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
21-İyi tanıdığım yaşlıtlarımın yanındayken bile utanırım	1	2	3	4	5
22-Başkalarından benimle bir şeyler yapmalarını istemek bana çok zor geli	1	2	3	4	5

Ek 4: Anne Baba Tutum Ölçeği

ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ SORULARI						
Siz anne babalarının çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derece benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kağıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.						
1. Hiç uygun değil	2. Çok az uygun	3. Kısım uygun	4. Oldukça uygun	5. Tamamen uygun		
İFADELER		Hiç uygun değil	Çok az uygun	Kısım uygun	Oldukça uygun	Tamamen uygun
1) Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.		1	2	3	4	5
2) Çok yönlü gelişmem için beni olanaklar ölçüsünde desteklemiştir.		1	2	3	4	5
3) Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.		1	2	3	4	5
4) Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmış gibi beni koruyup kollamaya çalışır.		1	2	3	4	5
5) Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.		1	2	3	4	5
6) Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranır.		1	2	3	4	5
7) Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.		1	2	3	4	5
8) Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.		1	2	3	4	5
9) Bana hükmetmeye çalışır.		1	2	3	4	5
10) Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.		1	2	3	4	5
11) Benden her zaman gücümün üstünde başan beklemiştir.		1	2	3	4	5
12) Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranmıştır.		1	2	3	4	5
13) Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.		1	2	3	4	5
14) Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmam gerektiğini bana açıklar.		1	2	3	4	5
15) Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.		1	2	3	4	5
16) Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.		1	2	3	4	5
İFADELER		Hiç uygun değil	Çok az uygun	Kısım uygun	Oldukça uygun	Tamamen uygun
17) Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.		1	2	3	4	5
18) Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.		1	2	3	4	5
19) Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.		1	2	3	4	5
20) Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.		1	2	3	4	5
21) Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.		1	2	3	4	5
22) Küçükliğimde bana yeterince vakit ayırır parka sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.		1	2	3	4	5
23) Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.		1	2	3	4	5
24) Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırırdı.		1	2	3	4	5
25) Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.		1	2	3	4	5
26) Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.		1	2	3	4	5
27) Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.		1	2	3	4	5
28) Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.		1	2	3	4	5
29) Ona yaklaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.		1	2	3	4	5
30) Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.		1	2	3	4	5
31) Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.		1	2	3	4	5
32) Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.		1	2	3	4	5
33) Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.		1	2	3	4	5
34) İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.		1	2	3	4	5
35) Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.		1	2	3	4	5
36) Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.		1	2	3	4	5
37) Beni olduğum gibi kabul etmiştir.		1	2	3	4	5
38) Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.		1	2	3	4	5
39) Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.		1	2	3	4	5
40) Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.		1	2	3	4	5

Ek 5: Etik Kurul Onay Formu

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : Etik Onayı Hk.

Sayın Yeliz ÇOBAN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 25.02.2019 tarihli ve 2019/03 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

04/09/2020 Enstitü Sekreteri

Tuğba SÜNNETCİ

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/en/Vision/Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE5F3EPH4>

Adres: Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sofaköy , 34295 Kağıtköprü / İSTANBUL
Telefon: 444 1 428
Elektronik Ağ: <http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: Tuğba SÜNNETCİ
Unvanı: Enstitü Sekreteri

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Yeliz Çoban
Doğum Tarihi ve Yeri : 17.08.1983 Merzifon
E-posta : yelizcee@gmail.com

Öğrenim Durumu :

- **Lisans** : 2017 Anadolu Üniversitesi Felsefe (mezun)
- **Lisans:** :Anadolu Üniversitesi Sosyal Hizmetler (devam etmekte)
- **Y.Lisans** : İstanbul Aydın Ünivesitesi Psikoloji

Alınan Eğitimler:

İstanbul Psikanaliz Derneği,
İzmir Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Derneği,
İstanbul Travma Çalışmaları Derneği,
Psike İstanbul,
Lacancı Psikanaliz Derneği,
Psikoterapi Enstitüsü,

Kurum/Derneklerin birden fazla eğitim ve seminerlerine katıldım.

Prof. Dr. Cem Kaptanoğlu ile Psikodinamik Yönelimli Destekleyici Psikoterapi Eğitimine (3 yıl süreli) devam etmekteyim.